

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ТА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри бізнес-аналітики
та цифрової економіки

_____ Наталія КАСЬЯНОВА
“ _____ ” _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА»

Тема: «Методи оцінки кредитних ризиків фінансових установ»

Виконавець: ПОРТРЕТОВ Денис

Керівник: к.е.н., доцент КУЗЬМІНОВА Ольга

Консультанти з розділів:

Розділ 1: к.е.н., доцент КУЗЬМІНОВА Ольга

Розділ 2: к.е.н., доцент КУЗЬМІНОВА Ольга

Нормоконтролер із ЄСКД (ЄСПД):

ст. викладач ДИЯК Юлія

КИЇВ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра бізнес-аналітики та цифрової економіки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економічна кібернетика»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри бізнес-аналітики
та цифрової економіки
_____ Наталія КАСЬЯНОВА
“ _____ ” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студента: ПОРТРЕТОВА Дениса

Тема роботи: «Методи оцінки кредитних ризиків фінансових установ»
затверджена наказом ректора № 506/ст від 13.04.2023 р.

1. Термін здачі студентом закінченої роботи на кафедрі: 16.06.2023 р.
2. Вихідні дані до роботи: звіти, фінансова звітність, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем оцінки кредитних ризиків фінансових установ, електронні інформаційні джерела.
3. Зміст дослідження: аналітичний огляд літературних джерел з тематики кваліфікаційної роботи. Ознайомлення з кредитними ризиками та методами їх оцінки. Аналіз кредитної діяльності фінансових установ на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК. Апробація скорингового методу оцінки кредитних ризиків на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК». Аналіз результатів оцінювання та надання рекомендацій щодо удосконалення процесу управління.
4. Перелік обов'язкових демонстраційних матеріалів: 11 слайдів

5. Календарний план-графік

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдань
1.	Отримання завдання на кваліфікаційну роботу	13.04.2023	<i>виконано</i>
2.	Огляд літератури за темою	14.04.2023- 19.04.2023	<i>виконано</i>
3.	Розкриття сутності поняття «кредитний ризик» та виділення основних чинників його виникнення	20.04.2023- 24.04.2023	<i>виконано</i>
4.	Висвітлення досвіду застосування основних підходів до оцінювання кредитного ризику	25.04.2023- 01.05.2023	<i>виконано</i>
5.	Обґрунтування скорингового методу оцінки кредитного ризику	01.05.2023- 06.05.2023	<i>виконано</i>
6.	Аналіз кредитної діяльності фінансових установ на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»	07.05.2023- 18.05.2023	<i>виконано</i>
7.	Апробація скорингового методу оцінки кредитних ризиків на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»	19.05.2023- 26.05.2023	<i>виконано</i>
8.	Аналіз результатів оцінки кредитних та рекомендації щодо удосконалення процесу управління	27.05.2023- 06.06.2023	<i>виконано</i>
9.	Аналіз отриманих результатів	07.06.2023- 12.06.2023	<i>виконано</i>
10.	Розробка слайдів та написання доповіді	13.06.2023- 14.06.2023	<i>виконано</i>
11.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	15.06.2023	<i>виконано</i>
12.	Корегування роботи за результатами попереднього захисту	16.06.2023- 17.06.2023	<i>виконано</i>
13.	Остаточне оформлення кваліфікаційної роботи та слайдів	18.06.2023	<i>виконано</i>
14.	Підписання відгуку та рецензії	19.06.2023	<i>виконано</i>
15.	Захист кваліфікаційної роботи	22.06.2023	<i>виконано</i>

6. Дата видачі завдання: 13.04.2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Ольга КУЗЬМІНОВА

Завдання прийняв до виконання _____ Денис ПОРТРЕТОВ

РЕФЕРАТ

Портретов Денис. Методи оцінки кредитних ризиків фінансових установ. – Кваліфікаційна робота зі спеціальності 051 «Економіка», ОПП «Економічна кібернетика». Національний авіаційний університет Міністерства освіти і науки України, м. Київ, 2023.

Кваліфікаційна робота містить 77 сторінок, 16 таблиць, 4 рисунка, список використаних джерел з 35 найменувань.

Об'єкт дослідження – кредитні ризики в фінансових установах.

Предметом дослідження є теорико-методичні та практичні аспекти оцінювання кредитного ризику в фінансових установах.

Мета роботи – розкриття теоретичних положень та практичного методу оцінювання кредитних ризиків на прикладі вибраного банку, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення процесів управління ним.

При написанні роботи використовувалися методи дослідження: статистичний та динамічний аналіз, графічний метод відображення інформації, методи економетричного прогнозування.

***Ключові слова:** кредитний ризик, оцінка, фінансові структури, аналіз, кредитна діяльність, метод.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОЦІНКИ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	9
1.1 Сутність поняття «кредитний ризик» та основні чинники його виникнення	9
1.2 Досвід застосування основних підходів до оцінювання кредитного ризику.....	16
1.3 Обґрунтування скорингового методу оцінки кредитного ризику фінансових установ	25
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	32
2.1 Аналіз кредитної діяльності фінансових установ на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»	32
2.2 Апробація методу оцінки кредитних ризиків на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК».....	41
2.3 Аналіз результатів оцінки кредитних ризиків та рекомендації щодо удосконалення процесу управління	52
Висновки до розділу 2.....	66
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Фінансові установи, особливо банки, відіграють важливу роль у наданні кредитів та забезпеченні фінансової стабільності будь-якої країни. Однак, вони стикаються зі значними ризиками. Найпоширенішим з них є кредитний ризик, вдале управління яким має особливо важливе значення та є обов'язковою частиною стратегії фінансових установ.

Кредитний ризик – це ризик, який означає ймовірність фінансових втрат у результаті неспроможності позичальника повернути кредит. Тобто, виникає тоді, коли боржник не здатен вчасно повернути позичені кошти або сплачувати проценти за позицію. Такі ситуації можуть негативно вплинути на фінансові результати та репутацію фінансової установи і виникають через хибність оцінювання кредитоспроможності позичальника, несвочасне виявлення проблемних кредитів, помилки пов'язані з кредитним контролем установи. Виходячи з цього, мінімізація кредитних ризиків стає пріоритетним завданням.

Фінансові структури мають керувати кредитними ризиками таким чином, щоб максимізувати потенційний прибуток, знижуючи при цьому ризики, пов'язані з наданням або погашенням позик та кредитів. Для цього необхідно проводити правильну оцінку кредитного ризику. Вона дозволяє визначити ймовірність неповернення кредитів, а також встановити резерви, які необхідно сформувати для покриття можливих збитків, внаслідок невиконання зобов'язань боржниками.

Актуальність роботи полягає в тому, що оцінка кредитних ризиків є невід'ємною складовою управління кредитними ризиками. У зв'язку з постійними дослідженнями в сфері кредитних ризиків та удосконалення процесів управління ними, методи та моделі, які використовуються при оцінюванні, являються деяким «запобіжником» від прийняття некоректних рішень. Їх практична значимість є надважливою в роботі фінансових структур і зумовила вибір теми кваліфікаційної роботи.

Мета роботи полягає в розкритті теоретичних положень та практичного методу оцінювання кредитних ризиків на прикладі вибраного банку, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення процесів управління ним.

Для досягнення поставленої мети роботи було сформульовано та вирішено такі завдання:

- розкрити суть поняття кредитного ризику та дослідити основні чинники його виникнення;
- дослідити вітчизняний та закордонний досвід застосування основних підходів до оцінювання кредитного ризику;
- обґрунтувати метод оцінки кредитного ризику;
- проаналізувати кредитну діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»;
- побудувати модель методом скорингової оцінки кредитного ризику, а також провести її апробацію;
- проаналізувати результати оцінки та навести рекомендації щодо удосконалення процесу управління кредитного ризику АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК».

Об'єктом дослідження є кредитні ризики фінансових установ.

Предметом роботи є теорико-методичні та практичні аспекти оцінювання кредитного ризику в фінансових установах.

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної роботи стали офіційна документація Національного банку України, статистичні дані Державної служби статистики України, звіти науково-дослідницьких центрів та установ, монографічні дослідження, наукові публікації вчених, офіційні інтернет-ресурси, фінансова звітність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК».

Під час роботи використовувалися методи статистичного та динамічного аналізу, графічний метод відображення інформації, методи економетричного прогнозування.

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків. Роботу

викладено на 77 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 16 таблиць, 4 рисунка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОЦІНКИ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

1.1 Сутність поняття «кредитний ризик» та основні чинники його виникнення

Кредитний ризик – це ймовірність фінансових втрат у результаті неспроможності позичальника повернути кредит. По суті, кредитний ризик означає ризик того, що кредитор може не отримати основну суму боргу та відсотки, що призведе до переривання грошових потоків і збільшення витрат на стягнення даного боргу. Втрата може бути повною або частковою. На ефективному фінансовому ринку вищі рівні кредитного ризику будуть пов'язані з вищими витратами на позики. Через це показники вартості запозичень, такі як спреди прибутковості можуть використовуватися для висновку про рівні кредитного ризику на основі оцінок учасників ринку.

Розглядаючи кредитний ризик в процесі діяльності фінансових установ, потрібно відмітити, що високий рівень ризикованості кредитних операцій являється не лише причиною зменшення прибутку та ліквідності фінансової установи, але й невиконання фінансовою установою (зокрема, банком) своїх зобов'язань перед клієнтами. Тому основним завданням фінансових установ є балансування рівня ризикованості кредитних операцій та рівня їх дохідності.

Сьогодні в економічній науковій літературі існують різні підходи стосовно визначення поняття кредитного ризику (табл. 1.1). Проаналізувавши дані підходи можна зазначити наступне: під поняттям «кредитний ризик» розуміється ймовірність повного або часткового невиконання зобов'язань обумовлених між позичальником та фінансовою установою, які закріпленні укладанням кредитного договору між ними, що в подальшому може призвести до

недоотримання фінансовою установою запланованих доходів або фінансова установа може понести збитки від проведення даних кредитних операцій.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування сутності поняття
«кредитний ризик»

Автор	Визначення
Базельський комітет з питань банківського нагляду	Кредитний ризик – можливість того що позичальник (або контрагент) не виконає зобов'язань, які визначенні умовами кредитного договору
А. Ковальов	Кредитний ризик – це вартісне (грошове) або неwartісне існуюче відхилення існуючої кредитної ризикової позиції від запланованої фінансовою установою (банком) траєкторії.
В. Шелудько	Кредитний ризик – ризик несплати позичальником основної суми боргу та відсотків за ним.
А. Загородній	Кредитний ризик – ризик невиконання своїх зобов'язань позичальником перед кредитором.
Н. Мороз, Т. Селецька	Кредитний ризик – це можливість несвоєчасної сплати (або несплати) суми кредиту або відсотків за ним, що в подальшому призведе до падіння прибутку або збитку фінансової установи.
М. Бондарчук, І. Алексєєв, Л. Кльоба	Кредитний ризик – імовірність несплати основної суми боргу та відсотків за користування кредитом позичальником, що належать до сплати у визначенні терміни, які обумовлені кредитним договором.
О. Дзюблюк, Л. Прийдун	Кредитний ризик – грошове вираження наслідків порушення зобов'язань позичальником перед кредитором, що виявляється в неможливості дотримання повернення наданої на платній та тимчасові основі вартості в потрібних обсягах, що впливає на недоотримання запланованого рівня доходів кредитором від здійсненої операції.

Примітки: побудовано автором на основі опрацювання [2], [4], [8], [11], [23]

Кредитний ризик являється найпоширенішим ризиком у діяльності банків. Відповідно до Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах «кредитний ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих

доходів унаслідок невиконання боржником/контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору» [29].

Таким чином, кредитний ризик визначається як можливість невиконання позичальником своїх боргових зобов'язань. Кредитори ризикують не отримати основну частину та відсоткову складову боргу, що може призвести до переривання грошового потоку у діяльності фінансової установи.

Сьогодні фінансові установи стикаються з різними типами кредитних ризиків – ризиком дефолту, ризиком концентрації, ризиком країни, ризиком зниження рейтингу та інституційним ризиком (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Характеристика типів кредитних ризиків

Тип кредитного ризику	Характеристика
Ризик дефолту	Даний тип кредитного ризику виникає, коли позичальник або не може погасити суму в повному обсязі, або не може погасити вже 90 днів після дати погашення боргу, що впливає майже на всі кредитні угоди фінансової установи. Через невизначеність потенційні позичальники проходять ретельну перевірку біографічних даних.
Ризик концентрації	Ризик концентрації виникає, коли фінансова установа значною мірою залежить від конкретної галузі, вона наражається на ризик, пов'язаний з цією галуззю. Якщо конкретна галузь зазнає економічного спаду, фінансова установа зазнає величезних збитків.
Ризик країни	Ризик країни визначає ймовірність того, що уряд (країна) не виконає своїх фінансових зобов'язань у результаті економічного спаду чи політичних заворушень. Даний ризик в основному залежить від макроекономічної продуктивності країни.
Ризик зниження рейтингу	Це зниження позиції фінансової установи в рейтингу кредитних установ на фінансовому ринку. Дивлячись на кредитні рейтинги, ринкові аналітики передбачають операційну неефективність та менші можливості для зростання.
Інституційний ризик	Позичальники можуть не дотримуватись правил. Крім позичальника, недбалість за договором може бути викликана посередниками між кредиторами та позичальниками.

Примітки: побудовано автором на основі опрацювання [1]

Потрібно відмітити, що кредитний ризик є взаємопов'язаним з іншими видами ризиків, що пов'язані з діяльністю фінансових установ та виникають під час здійснення кредитних операцій.

Кредитні ризики в економічній літературі класифікують за наступними ознаками [23] [34]:

- за функціональною характеристикою: ризик кредитоспроможності позичальника, валютний ризик, процентний ризик, інфляційний ризик, ризик непогашення кредиту, ризик ліквідності, ризик забезпечення кредиту, діловий ризик, тощо.

- за охопленням клієнтської бази: індивідуальний ризик кредитування та портфельний кредитний ризики. Індивідуальний ризик кредитування визначається як ймовірність несплати позичальником основної суми боргу та відсотків за ним, що передбачено умовами кредитного договору. Портфельний кредитний ризик являє собою середньозважену величину ризиків усіх кредитних угод, які входять до кредитного портфеля фінансової установи.

- за джерелом походження кредитного ризику: зовнішні (макрорівень та мезорівень) та внутрішні (індивідуальні).

- за групою позичальників: кредитні ризики за операціями з фізичними особами; кредитні ризики за операціями з юридичними особами – суб'єктами господарювання; кредитні ризики за операціями з банківськими установами; кредитні ризики за операціями з небанківськими установами; кредитні ризики за операціями з державою.

- за можливістю прогнозування: прогнозований та непрогнозований кредитний ризик.

- за характером впливу: прямий (основний) кредитний ризик та непрямий (супутній) кредитний ризик.

До підвидів кредитного ризику можна віднести ризики, які здійснюють прямий та непрямий вплив. Прямий вплив здійснюють ризик концентрації та резидуальний ризик.

Ризик концентрації – це ризик концентрації кредитних втрат, які можуть виникнути у зв'язку зі значним обсягом кредитної експозиції групи клієнтів чи окремих клієнтів та які є чутливими до змін спільних чинників ризику, насамперед економічних (географічне розташування, існуюча ситуація в галузі, тощо).

Резидуальний ризик – ризик меншої ефективності (ніж очікувано) від застосування інструментів для обмеження кредитного ризику, що використовуються фінансовою установою.

Ризики непрямого впливу здійснюють негативний вплив на можливість виконання позичальником клієнтом його зобов'язань перед фінансовою установою (кредитором), до них відносяться: ризик відсоткової ставки та ризик валютного курсу [23].

На рівень кредитного ризику та його виникнення впливає ряд чинників, які можуть залежати або не залежати від суб'єктів кредитних відносин (рис. 1.1).

Аналізуючи дані (див. рис. 1.1) можна зазначити, що чинники впливу на виникнення кредитного ризику визначаються по кожному виду існуючих кредитних ризиків [34].

До зовнішніх чинників відносяться: інфляційні процеси в країні; зниження рівня життя населення; зростання облікової ставки центрального банку країни; знецінення національної грошової одиниці; недостатня державна підтримка; зовнішньо-політичні проблеми країни; політична нестабільність; нестабільна нормативно-правова та законодавча бази; кризова ситуація на фінансовому ринку, тощо.

Внутрішні чинники впливу на виникнення кредитного ризику включають: низький рівень моніторингу; недоброчесність менеджерів та працівників фінансових установ; недоліки фінансового планування; відтік важливої комерційної інформації; некомпетентність та невмотивованість персоналу фінансової установи; низька якість менеджменту фінансової установи; погано сформована система ризик-менеджменту тощо.

Рис. 1.1. Класифікація чинників, що впливають на виникнення кредитних ризиків

Примітки: побудовано автором на основі опрацювання [34]

Чинники впливу на індивідуальний кредитний ризик включають:

- відносно позичальника (боржника): незадовільна кредитоспроможність та незадовільний фінансовий стан позичальника; непогашення позичальником основної суми боргу за кредитом; несплата позичальником відсотків за користування кредитом; зниження рівня доходів позичальників;
- відносно забезпечення кредиту: неліквідність (або втрата ліквідності) забезпечення; неправильно проведена оцінка вартості забезпечення; недостатній досвід роботи із забезпеченням; пошкодження (втрата) предмета забезпечення; знецінення предмета забезпечення, тощо.

До чинників впливу на портфельний кредитний ризик відносяться: низька якість кредитного портфеля; неефективно сформована структура кредитного портфеля; низька дохідність кредитного портфеля тощо.

Чинники впливу залежно від групи позичальників включають: зменшення доходів позичальника; втрата працездатності позичальником; втрата місця роботи позичальником; недоступність вірогідної інформації про кредитну історію позичальника; навмисне порушення умов кредитного договору позичальником; зменшення власного контролю з боку позичальника за станом власних фінансових ресурсів; концентрація кредитних вкладень у недостатньо вивченій сфері господарювання; значна кількість кредитних вкладень у галузь, що є досить чутливою до змін економічного середовища; ризик концентрації кредитних вкладень в розрізі бізнесу; значний показник концентрації кредитних вкладень в розрізі системних та споріднених позичальників; кредитування інсайдерів на пільгових умовах; низька якість аналізу ризиків, які виникають під час здійснення кредитної операції (валютний ризик, галузевий ризик тощо); правильність оцінювання адекватності наданому кредиту та його забезпеченню тощо.

До чинників впливу на прямий (основний) кредитний ризик відносяться: неякісна кредитна політика фінансової установи; недоліки при оформленні та складанні кредитного договору; відсутність чітко визначеної методики оцінки конкурентоспроможності позичальника; неякісно проведена оцінка кредитоспроможності позичальника; необґрунтоване ліберальне ставлення при розгляді заявки на отримання кредиту до позичальника; неправильно проведена оцінка забезпечення позики (завищення ліквідності або вартості забезпечення); відсутність контролю в період погашення позики та в період користування кредитом за позичальником; надмірне збільшення та розширення обсягів кредитних операцій; неповне відображення умов у кредитному договорі, що визначають інтереси фінансової установи, тощо.

Чинники впливу на непрямий (сукупний) кредитний ризик пов'язані з форс-мажорними обставинами та людським фактором.

Чинники впливу на прогнозований кредитний ризик включають: якість оцінки окремих груп позичальників; недосконалість існуючої нормативно-правової бази, як забезпечує захист інтересів кредиторів, тощо.

До чинників впливу на непрогнозований кредитний ризик відносяться: надзвичайні події в країні, які впливають на обсяг доходу фінансової установи (пандемія, війна, політичні та соціальні акції); зміни в економічній системі, які впливають на фінансовий стан позичальника (наприклад, зміни в сфері оподаткування).

Отже, кредитний ризик – це особливий фінансовий ризик, який несуть кредитори, коли надають кредит позичальнику. В даний час фінансові установи намагаються здійснювати управління кредитним ризиком, розробляючи інструменти вимірювання для кількісної оцінки ризику дефолту, а потім застосовуючи стратегії пом'якшення для мінімізації кредитних збитків у разі дефолту. Адже, якщо кредитний ризик не знизити належним чином, це може призвести до збитковості наданого кредиту для кредитора. Дані збитки негативно позначаються на прибутковості фінансової установи, яка надає фінансову послугу.

1.2 Досвід застосування основних підходів до оцінювання кредитного ризику

У сучасних умовах функціонування кредитного ринку України одним з найважливіших завдань, які постають перед фінансовими установами є побудова ефективної системи управління кредитними ризиками, для їх уникнення або зменшення впливу даних ризиків на кредитну діяльність фінансової установи. Сьогодні управління кредитними ризикам фінансової установи включає в себе 4 етапи: ідентифікація ризику; вимірювання ризику; моніторинг та контроль; оптимізація рівня ризику (рис. 1.2).

Управління кредитними ризиками являється складним процесом, через який фінансові установи здійснюють ідентифікацію можливих ризиків,

проводять їх оцінювання, контролюють та відслідковують власні ризикові позиції, враховуючи взаємозв'язки між різними видами ризиків. Найважливішим етапом в процесі управління є етап вимірювання (оцінювання) кредитного ризику, яке здійснюють для подальшого контролю та моніторингу за кредитним ризиком.

Рис. 1.2. Етапи управління кредитними ризикам

Примітки: побудовано автором

Процес оцінювання кредитного ризику залежить від його виду. Основними елементами під час здійснення оцінювання кредитного ризику є статистичні дані та інформація про позичальника.

Оцінку кредитного ризику доцільно здійснювати окремо за індивідуальним та портфельним кредитними ризиками. Оцінка індивідуального кредитного ризику здійснюється на основі оцінки кредитоспроможності джерела індивідуального кредитного ризику, тобто конкретного контрагента (боржника, позичальника, емітента цінних паперів). Під час проведення даної оцінки визначається індивідуальна спроможність конкретного контрагента розрахуватися за взятими зобов'язаннями в повному обсязі. Портфельний кредитний ризик виникає під час зменшення вартості активів фінансової

установи. Джерелом портфельного кредитного ризику являється сукупна заборгованість банку за операціями, тому оцінка портфельного кредитного ризику здійснюється на основі оцінки диверсифікації та концентрації активів банку [21].

Система оцінки ризиків надає можливість задокументувати висновки відносно якості управління ризиками, кількості ризику, напрямку розвитку фінансової установи та рівня занепокоєння нагляду (сукупний ризик). Дані висновки забезпечать уникнення суперечностей під час виявлення ризиків. Також система оцінки ризиків містить фактори оцінки, які будуть враховані під час проведення оцінок. Дані фактори являють собою рекомендовані критерії здійснення оцінки ризиків. При потребі наглядовців перелік факторів оцінки може розширюватись. В системі оцінки ризиків оцінка ризику має відображати потенційні та дійсні параметри ризику фінансової установи. На даній оцінці формується стратегія фінансової установи.

В даний час критерії оцінювання кредитного ризику визначаються на основі кількісного та якісного аналізів (рис. 1.3).

Кількісний аналіз кредитного ризику характеризується оцінкою кредитоспроможності позичальника і базується на низці методів:

- коефіцієнтному методі;
- статистичних методах;
- методі експертних оцінок,
- методах комплексного аналізу, тощо.

Якісний аналіз кредитного ризику залежить від визначення факторів ризику (його джерел) і вимагає від керівництва фінансової установи досвіду, ґрунтовних знань та інтуїції у кредитній сфері діяльності. Даний вид аналізу є ефективним у наступних випадках:

- виявлення джерел кредитного ризику;

- аналіз відповідності умов кредитного договору встановленим параметрам кредиту та оцінка кредитоспроможності позичальника на основі якісних показників;
- визначення особливостей суб'єктів кредитного ризику;
- виявлення інтересів усіх суб'єктів кредитного ризику, тощо [32].

Рис. 1.3. Критерії оцінювання кредитного ризику

Примітки: побудовано автором на основі опрацювання [32]

У фінансовому виразі оцінка кредитного ризику визначається впливом даного ризику на фінансовий результат діяльності установи. Правлінням НБУ, для оцінювання кожної категорії ризику, було розроблено систему оцінки. При цьому здійснюється оцінка якості управління ризиком, кількості ризику, напрям ризику та сукупний ризик.

Факторами для даної оцінки є:

- наявність ефективної, адекватної та доведеної до усіх виконавців внутрішньої нормативної бази (процедур, положень, тощо) відносно управління кредитним ризиком, що затверджена відповідними органами фінансової установи, базуючись на принципах корпоративного управління та практики виконання вимог даної нормативної бази;
- існуючий склад портфелів активів фінансової установи (інвестиційний, кредитний, тощо) та наявна концентрація даних активів;
- рівень забезпеченості заставою кредитного ризику;
- розмір умовних зобов'язань фінансової установи (гарантії, кредитні лінії, резервні та непокриті акредитиви тощо);

- існуючі тенденції відносно зростання обсягу активних операцій, збитків активних операцій, негативно класифікованих кредитів та прострочень;
- достатній розмір резервів фінансової установи під можливі втрати за активними операціями; наявність повної, достовірної та своєчасної управлінської інформації;
- ефективний рівень існуючого кредитного адміністрування, включаючи роботу з проблемними активами, моніторинг, кредитний аналіз, документальне оформлення та оцінку застави;
- існування ефективних методів для визначення кредитних проблем;
- високий рівень кваліфікації та комплектації кадрів фінансової установи, враховуючи складність та обсяг активних операцій банку;
- застосування належних облікових підходів стосовно балансових та позабалансових активів і резервів;
- наявність належного механізму контролю (аудит, відповідні процедури, внутрішні перевірки кредитної діяльності тощо) для забезпечення точності даних та класифікації портфелів, а також моніторингу дотримання фінансовою установою законів та положень [21].

У практиці оцінки кредитного ризику вважають найефективнішими такі моделі його оцінювання:

- експертний аналіз позичальника;
- регресивні моделі та скоринг.

Експертний аналіз позичальника є традиційним методом оцінювання платоспроможності клієнта банку. Під час проведення даного аналізу використовується фундаментальний аналіз, що включає вивчення характеристик клієнта (кредитна історія, динаміка фінансових потоків, фінансова репутація тощо). Суть даного методу в тому, що головним критерієм оцінювання являється стабільність доходів позичальника відповідно до існуючих боргових зобов'язань. Після здійснення підрахунку кількісних показників проводиться оцінювання позичальника та зарахування його до відповідної групи ризикового

рейтингу. Цей аналіз застосовується у внутрішньому аналітичному департаменті фінансової установи та фінансовими компаніями, що проводять оцінюванням кредитної якості своїх клієнтів та контрагентів. Такий вид аналізу використовують найбільші світові рейтингові агентства – Fitch IBCA, Moody's Investors Service, Standard & Poor's, Thomson BankWatch. Недоліком даного методу являється те, що буква або число з рейтингу присвоєні позичальнику містить лише порядкову інформацію про ризиковий рівень позичальника [5].

Основна ідея кредитного скорингу визначається в присвоєнні кожному позичальнику реальної оцінки кредитного ризику та оцінки ймовірності дефолту. Тобто скорингове оцінювання позичальників являється індикатором кредитного ризику. На початковому етапі проводять порівняння оцінок, що надані позичальникам. Після чого позичальників ділять на два класи: неризикових та ризикових клієнтів. Методику кредитного скорингу поділяють на емпіричні та дедуктивні. Даний розподіл здійснюють на основі оцінки ризикованості ймовірного позичальника.

Z – модель Альтмана, вказує на залежність кредитоспроможності клієнтів-позичальників від факторів, що впливають на кредитний ризик. За даною моделлю оцінювання кредитоспроможності позичальника визначається за лінійною функцією та балансовими коефіцієнтами. Загалом, Альтман радить використовувати двадцять два фінансові показники, які краще характеризують потенційного позичальника, але в результаті досліджень виділено п'ять головних показників, які зазначено у формулі (1.1) [5]:

$$Z = 1.2 * A + 1.4 * B + 3.3 * C + 0.6 * D + 0.99 * E, \quad (1.1)$$

де A – відношення оборотного капіталу до сукупних активів;

B – відношення нерозподіленого прибутку минулих років до сукупних активів;

C – відношення прибутку до сплати відсотків і податків до сукупних активів;

D – відношення ринкової капіталізації до повної балансової вартості боргових зобов'язань;

E – відношення обсягу реалізації до сукупних активів [5].

Метод Альтмана дає можливість встановити граничні межі дефолту (при значенні функції – 1,81) та граничні межі виконаних зобов'язань (якщо функція становить – 2,99). Потрібно відмітити, що у моделі Альтмана застосовується показник ринкової капіталізації під час оцінювання кредитоспроможності юридичних осіб, що являється в даній функцією змінною, що не пристосована до українських реалій, оскільки практично всі українські компанії не являються публічними [5].

Ще однією ефективною моделлю оцінки кредитного ризику є структурна модель Мертона. У даній моделі сукупність активів компанії позначається випадковою функцією. У випадку коли активи знижуються до рівня, за якого їх вартість перевищує зовнішній борг констатують дефолт. До вхідних даних моделі належить ряд капіталізації та боргів компанії. Дослідженню підлягає рух активів компанії, що описується випадковим процесом за формулою (1.2) [5]:

$$dV_t + kV = \sigma k dW_t + \mu k dt, \quad (1.2)$$

де протягом кварталу волатильність σ і тренд μ являються постійними значеннями, але змінюються від квартала до квартала;

W_t – класична дифузія;

V – вартість активів компанії.

Отже, методи оцінювання кредитного ризику за Альтманом та за Робертом Мертоном спрямовані на здійснення ефективної оцінки кредитоспроможності позичальника, що є основним завданням фінансової установи при оцінці кредитного ризику.

В Україні для здійснення розрахунку кредитного ризику НБУ зобов'язує банківські установи використовувати конкретну економетричну модель. Це пояснюється тим, що більшість українських банків не мають розробленої власної

моделі проведення ефективної оцінки кредитного ризику. Даний процес регулюється Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями.

Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями визначаються [28]:

- принципи та підходи стосовно визначення кредитного ризику за активами;
- вимоги при визначенні кредитного ризику за кредитами на індивідуальній основі;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – юридичної особи;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – юридичної особи за спеціалізованим кредитом;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – фізичної особи;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту банку-боржника;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – бюджетної установи;
- вимоги стосовно визначення розміру кредитного ризику за придбаними кредитами;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника за наданим фінансовим зобов'язанням;
- критерії та принципи прийнятності забезпечення за кредитними операціями з метою зменшення кредитного ризику;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника (контрагента), уключеного до групи фінансових активів;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника (контрагента) за фінансовими активами та фінансовими зобов'язаннями за спрощеним підходом;

- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту контрагента за коштами, розміщеними в інших банках;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту контрагента за дебіторською заборгованістю;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту контрагента за похідними фінансовими активами;
- загальні вимоги до визначення розміру кредитного ризику за цінними паперами;
- порядок визначення коефіцієнта ймовірності дефолту боржника – емітента цінних паперів;
- ознаки, що свідчать про високий кредитний ризик боржника (контрагента);
- визнання, припинення визнання банком дефолту боржника (контрагента).

Дане Положення являється нормативним документом, що ґрунтується на рекомендаціях та принципах Базельського Комітету з банківського нагляду, а також враховує вимоги відповідних директивних документів Європейської Союзу. Це стосується вимог відносно моніторингу та оцінки позичальників, включаючи необхідність проведення розрахунку інтегрального показника фінансового стану позичальника із використанням логістичної розрахункової моделі.

Таким чином, оцінювання кредитного ризику здійснюється на основі визначених методик, які залежать від суб'єктів кредитних відносин. Від ефективності проведення оцінки залежить не лише прибуток фінансової установи, але й його фінансовий стан в цілому.

1.3 Обґрунтування скорингового методу оцінки кредитного ризику фінансових установ

Кредитний ризик є ключовим фактором, який впливає на функціонування та прибутковість фінансових установ. Він визначається як ймовірність неповернення позичених коштів або невиконання зобов'язань боржниками. Основним джерелом кредитного ризику є неплатоспроможність або невиконання зобов'язань з боку позичальника.

Кредитний ризик має кілька важливих характеристик, які варто враховувати при його оцінці. Перш за все, це ймовірність дефолту або неповернення кредиту. Вона визначає, наскільки високою є ймовірність того, що позичальник не зможе повернути позичені кошти у визначений термін. Крім того, кредитний ризик охоплює і величину можливих збитків, які можуть виникнути у разі невиконання зобов'язань. Ця величина залежить від розміру позики, ступеня неплатоспроможності та можливості відновлення заборгованості [18].

Фінансові установи виконують важливу роль у наданні кредитів та забезпеченні фінансової стабільності. Вони залучають ресурси від депозиторів та інших джерел і використовують їх для надання позик позичальникам. При цьому фінансові установи стикаються з ризиками неповернення кредитів та зобов'язань з боку боржників.

Управління кредитним ризиком є невід'ємною частиною діяльності фінансових установ. Вони використовують різні методи оцінки кредитного ризику для забезпечення фінансової стабільності і мінімізації збитків. Один з таких методів – скоринговий метод – є широко використовуваним у фінансовому секторі.

Скоринговий метод є статистичною моделлю оцінки кредитного ризику, яка базується на аналізі історичних даних та показників позичальників. Його суть полягає у визначенні кредитного рейтингу боржників на основі їх особистих, фінансових та кредитних даних.

Для цього метод використовує математичні моделі, алгоритми, оцінні системи та може бути побудований на основі різноманітних класифікаційних методів:

- статистичні методи, в основі яких лежить дискримінаційний аналіз;
- дерево класифікації;
- лінійне програмування;
- нейронні мережі;
- генетичні алгоритми;
- методів найближчих сусідів та ін. [19].

Скоринговий метод працює на основі побудови скорингової моделі, яка включає в себе набір факторів, що впливають на кредитний ризик. Ці фактори можуть включати в себе вік, дохід, кредитну історію, наявність майна, тощо. Кожен фактор має свою вагу, яка визначає його вплив на кредитний рейтинг.

На основі зібраних даних і застосованих алгоритмів скорингова модель розраховує кінцевий кредитний рейтинг боржника. Цей рейтинг вказує на ймовірність неповернення кредиту або невиконання зобов'язань. На підставі отриманого рейтингу фінансова установа може прийняти рішення щодо надання кредиту, встановлення процентної ставки та ліміту кредитування [6].

Скоринговий метод має кілька переваг, які роблять його привабливим для фінансових установ:

Об'єктивність. Скоринговий метод ґрунтується на статистичних даних і математичних моделях, що робить його більш об'єктивним порівняно з іншими методами оцінки кредитного ризику. Він не піддається суб'єктивним впливам та особистим судженням.

Ефективність. Застосування скорингового методу дозволяє автоматизувати процес оцінки кредитного ризику. Це дозволяє знизити час, затрати та зусилля, пов'язані з ручною оцінкою кожного боржника.

Прогностична точність. Скоринговий метод ґрунтується на аналізі історичних даних та показників, що дозволяє прогнозувати кредитний ризик з

високою точністю. Він допомагає ідентифікувати потенційно ризикових боржників та зменшити ймовірність неповернення кредиту.

Незважаючи на переваги, скоринговий метод також має деякі недоліки.

Залежність від якості даних. Точність оцінки кредитного ризику у скоринговому методі залежить від якості та достовірності зібраних даних. Неправильні або неповні дані можуть призвести до неточної оцінки ризику.

Відсутність урахування контексту. Скоринговий метод не враховує контексту та індивідуальних особливостей кожного боржника. Він не враховує змінні фактори, які можуть впливати на повернення кредиту.

Пасивність до змін. Скоринговий метод орієнтований на аналіз минулих даних, тому він може бути менш ефективним у виявленні нових тенденцій або змін у поведінці заборгованості. Він не завжди враховує актуальну ситуацію та можливі зміни в економічному середовищі.

Вплив зовнішніх факторів. Скоринговий метод може бути вразливим до змін зовнішніх факторів, таких як економічні кризи, політичні зміни або соціальні трансформації. Він може не передбачати вплив таких факторів на повернення кредиту [3].

Фінансові установи використовують скоринговий метод як основний інструмент для оцінки кредитного ризику та прийняття рішень щодо надання кредиту. На основі отриманого кредитного рейтингу, вони встановлюють умови кредитування, такі як процентна ставка, ліміт кредитування та строк позики. Це дозволяє фінансовим установам забезпечити баланс між максимізацією доходу та мінімізацією ризику неповернення кредиту.

Крім прийняття рішень щодо надання кредиту, скоринговий метод також використовується для моніторингу кредитного ризику вже існуючих кредитних позицій. Фінансові установи періодично переглядають кредитний рейтинг боржників, оновлюють інформацію та відстежують зміни в їхній фінансовій ситуації. Це допомагає вчасно виявляти ризикових позичальників і приймати необхідні заходи для зменшення кредитного ризику, наприклад, перегляд ліміту кредитування або застосування додаткових застав.

У зв'язку зі зростанням обсягів даних та розвитком технологій, скоринговий метод постійно вдосконалюється. Застосування штучного інтелекту, машинного навчання та аналізу великих обсягів даних (Big Data) дозволяє покращити точність та ефективність скорингових моделей. Додаткові фактори, такі як соціальні мережі або поведінкові дані, можуть бути враховані для більш точної оцінки кредитного ризику.

Використання скорингового методу має свої виклики та обмеження. Деякі з них включають:

- нерепрезентативність даних, на яких базується скорингова модель, адже якщо дані не є репрезентативними або не враховують різноманітність боржників, можуть виникати неточності при оцінці кредитного ризику.

- потенційна дискримінація, якщо скоринговий метод використовує фактори, які можуть бути пов'язані з дискримінацією (наприклад, раса, стать, національність), це може призвести до негативного впливу на рішення щодо надання кредиту.

- надмірна автоматизація, адже повне покладання на скоринговий метод може призвести до недостатньої уваги щодо індивідуальних обставин та контексту, які можуть бути важливими для оцінки кредитного ризику [22].

Усі ці фактори варто враховувати при застосуванні скорингового методу для оцінки кредитного ризику.

Скоринговий метод оцінки кредитного ризику є широко використовуваним інструментом у практиці фінансових установ. Банки, кредитні організації та інші фінансові установи активно використовують скорингові моделі для прийняття рішень щодо кредитування клієнтів.

Одним з основних аспектів використання скорингового методу є його автоматизація. Завдяки використанню комп'ютерних програм та алгоритмів, фінансові установи можуть швидко та ефективно оцінювати кредитний ризик клієнтів. Це дозволяє знизити час, затрати та помилки, пов'язані з ручними методами оцінки [22].

Крім того, скоринговий метод допомагає фінансовим установам знизити вплив суб'єктивного фактору на процес оцінки кредитного ризику. Використання об'єктивних факторів, таких як кредитна історія, дохід клієнта, наявність поручителів, тощо, дозволяє отримати об'єктивну оцінку ймовірності відмови в погашенні кредиту.

Застосування скорингового методу також дозволяє фінансовим установам встановлювати межі кредитування для різних клієнтів на основі їхньої кредитної придатності. Це сприяє забезпеченню фінансової стійкості та раціонального використання ресурсів установи.

Однак, важливо пам'ятати, що скоринговий метод є лише одним інструментом в процесі оцінки кредитного ризику. Він повинен використовуватися у поєднанні з іншими методами та джерелами інформації. Наприклад, крім скорингових моделей, фінансові установи можуть враховувати індивідуальні особливості клієнта, його суспільний статус, репутацію та інші недосяжні для автоматизації фактори. Важливо забезпечити збалансований підхід до оцінки кредитного ризику, комбінуючи як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори [22].

Крім того, важливим аспектом використання скорингового методу є його постійне оновлення і вдосконалення. Економічні умови та кредитна поведінка клієнтів постійно змінюються, тому скорингові моделі потребують регулярного апгрейду. Фінансові установи повинні слідкувати за останніми трендами та використовувати нові методи та технології для поліпшення точності та ефективності скорингового методу [6].

Крім того, фінансові установи повинні забезпечувати відповідну організаційну культуру та навчання персоналу, щоб забезпечити належне розуміння та використання скорингового методу. Це включає навчання співробітників щодо збору та аналізу даних, використання скорингових моделей та вивчення етичних стандартів та правил їх застосування.

Взагалі, скоринговий метод є корисним інструментом для фінансових установ у процесі оцінки кредитного ризику. Він дозволяє знизити

суб'єктивність, прискорити процес оцінки та покращити прийняття рішень щодо кредитування. Однак, важливо застосовувати його у поєднанні з іншими методами та засобами контролю кредитного ризику. Наприклад, фінансові установи можуть використовувати додаткові інструменти, такі як фінансовий аналіз, аудит, залучення експертної думки та здійснювати додаткові перевірки для підтвердження результатів скорингової оцінки. Це дозволить отримати більш повну та об'єктивну картину щодо кредитного ризику та приймати більш обґрунтовані рішення.

Крім того, важливим аспектом є постійний моніторинг кредитного портфеля та аналіз результатів прийнятих рішень. Фінансові установи повинні проводити регулярний аналіз кредитних операцій, оцінювати їх результативність та вдосконалювати скорингові моделі та процеси на основі зібраних даних та досвіду [22].

Загалом, використання скорингового методу в практиці фінансових установ є ефективним інструментом для оцінки кредитного ризику. Проте, варто пам'ятати, що скоринговий метод не є універсальним рішенням і повинен використовуватися у поєднанні з іншими методами та засобами, а також з урахуванням специфіки фінансової установи та ринкових умов. Правильне використання скорингового методу, постійне оновлення його моделей та забезпечення належного контролю та моніторингу допоможуть фінансовим установам зменшити кредитний ризик та досягти стабільної та прибуткової діяльності.

Висновки до розділу 1

Кредитний ризик – це ймовірність фінансових втрат у результаті неспроможності позичальника повернути кредит. По суті, кредитний ризик означає ризик того, що кредитор може не отримати основну суму боргу та відсотки, що призведе до переривання грошових потоків і збільшення витрат на стягнення даного боргу.

Основними чинниками, які впливають на ризик є: зовнішні чинники; внутрішні чинники; чинники впливу на індивідуальний кредитний ризик; чинники впливу на портфельний кредитний ризик; чинники впливу залежно від групи позичальників; чинники впливу на прямий (основний) кредитний ризик; чинники впливу на непрямий (сукупний) кредитний ризик; чинники впливу на прогнозований кредитний ризик; чинники впливу на непрогнозований кредитний ризик

Оцінювання кредитного ризику здійснюється на основі визначених методик, які залежать від суб'єктів кредитних відносин. Найефективнішими методиками на практиці являються: експертний аналіз позичальника; регресивні моделі та скоринг. Вони найчастіше використовуються на заході, особливо методи за Альтманом та Мертоном. В Україні для здійснення розрахунку кредитного ризику НБУ зобов'язує банківські установи використовувати конкретну економетричну модель, так як більшість банків не мають власної розробленої моделі оцінки ризику.

Скоринговий метод є статистичною моделлю оцінки кредитного ризику, яка базується на аналізі історичних даних та показників позичальників. Його суть полягає у визначенні кредитного рейтингу боржників на основі їх особистих, фінансових та кредитних даних. Для цього використовуються математичні моделі, алгоритми та оцінні системи.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

2.1 Аналіз кредитної діяльності фінансових установ на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»

АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» – це банк, який містить 100 % іноземного капіталу (США та Європи). Місією банку є фінансування середніх та малих виробників експортної агропродукції на основі максимально адаптованих кредитних продуктів до аграрного сектору, з метою допомогти підвищити прибутковість, ефективність, а також стійкість виробників агропродукції та сільського господарства України в цілому. Головним акціонером банку являється компанія Agro Holdings (Ukraine) Limited. АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» є правонаступником усіх прав та зобов'язань ВАТ «АСТРА БАНК», який було перейменовано у грудні 2015 року. Розмір статутного капіталу АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» становить 310 млн. грн. [20].

Основними напрямками діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» 2022-2023 рр. є:

- кредитування діяльності середніх та малих агровиробників під заставу сільськогосподарської техніки та майбутнього урожаю;
- формування (збільшення) ресурсної бази на основі залучення коштів від міжнародних організацій, а також від приватних осіб на депозитних та поточних рахунках клієнтів банку;
- проведення розрахунково-касових операцій, а також обслуговування клієнтів по зовнішньо-економічній діяльності [20].

Бізнес-модель діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на фінансовому ринку України визначається такими внутрішніми умовами:

- постійне зростання кількості корпоративних клієнтів в загальному кредитному портфелі. Кредитування надається в національній валюті та доларах США;
- видача платоспроможним позичальникам середнього та малого бізнесу, які здійснюють свою діяльність в агропромисловому секторі забезпечених кредитів;
- проведення диверсифікації ресурсної бази та формування політики відносно її зростання. Дана політика характеризується залученням на проточні, депозитні та ощадні рахунки коштів клієнтів, а також залучення потрібних ресурсів за допомогою міжнародних фінансових організацій;
- здійснення диверсифікації активних операцій за допомогою розміщення коштів в безризикові цінні папери, які емітовані (або рефінансуються) Національним банком України або органами державної влади;
- формування оптимальної мережі відділень банку. Головним завданням відділень є первинна робота стосовно залученням клієнтів-вкладників із забезпеченням поступової міграції клієнтів в електронну систему залучення та обслуговування корпоративних клієнтів [20].

Метою здійснення кредитної діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» є досягнення комерційного зростання при умові зміцнення (підвищення) якості та надійності кредитного портфеля. Основні завдання кредитної діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на ринку фінансових послуг показано на рис. 2.1.

Діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» в першу чергу спрямована на обслуговування юридичних осіб агропромислового сектору. В даний час банк здійсню фінансування аграріїв в 15 областях України, а саме: Київській, Харківській, Черкаській, Чернігівській, Сумській, Житомирській, Полтавській, Рівненській, Кіровоградській, Вінницькій, Хмельницькій, Тернопільській, Львівській, Волинській та Івано-Франківській. У 2022 році пріоритетним напрямком діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» було фінансування середніх та малих агровиробників.

Рис. 2.1. Основні завдання кредитної діяльності
АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»

Примітки: Побудовано автором на основі даних фінансової установи

Особливістю надання кредитів банком є те, що заставою виступає сільськогосподарське устаткування (обладнання) та майбутній урожай. В даний час основним напрямом розвитку АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» в короткостроковій перспективі являється розширення сервісу обслуговування корпоративних клієнтів У 2022 році за версією міжнародного рейтингового агентства Fitch АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» було присвоєно рейтинг ССС (відповідність 724 базовим пунктам ризиків вкладу) [20].

Проаналізувавши фінансові показники діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» у 2020-2022 роках (Додаток А, Б) можна відмітити, що активи банку у 2022 році збільшилися на 21 % та становили 2 681 млн. грн. (табл. 2.1). Власний капітал банку у 2022 році становив 288 млн. грн., що на 18 % менше ніж у 2021 році. Зобов'язання банку у 2022 році збільшилися на 28 %.

Таблиця 2.1

Фінансові показники АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» у 2020-2022 рр.,
млн. грн.

Показники	Роки, тис. грн.			Темпи приросту/спаду, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
Розмір кредитного портфелю	712,5	1174,4	806,7	65	-31
Резерви під кредитні ризики	21,7	23,1	87,3	- 6,5	277
Активи	1718	2218	2681	29	21
Власний капітал	341	351	288	3	-18
Статутний капітал	310	310	310	0	0
Кошти банків	80	238	200	198	-16
Кошти клієнтів	906	1188	1808	31	52
Загальний обсяг внесків	1300	1766	2277	36	29
Зобов'язання	1377	1868	2393	36	28

Примітки: побудовано та розраховано автором за даними фінансової установи

Чистий прибуток АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» у 2021 році збільшився на 10 млн. грн. порівняно з 2020 роком та становив 351 млн. грн. (у 2020 чистий прибуток становив 341 млн. грн.).

У 2022 році процентний дохід АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» збільшився на 21,48 % порівняно з 2021 роком, але спостерігався приріст процентних витрат на 59,53 %, що призвело до суттєвого зниження чистого відсоткового доходу АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на 6,53 % (107,940 млн. грн.). Чистий комісійний дохід АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» у 2022 році знизився на 35,14 % та становив 23,048 млн. грн. У 2022 році діяльність банку була збиткова, сума збитку становила 62,7 млн. грн. (Додаток В, Г). Основний тиск на такий фінансовий результат діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» протягом 2022 року був пов'язаний зі значним зростанням відрахувань до резервів [14], [15].

Аналізуючи валову балансову вартість портфеля фінансових активів АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» (рис. 2.2) можна відмітити, що у 2022 році вартість зменшилася на 303 млн. грн. порівняно з 2021 роком (валова балансова

вартість у 2022 – 894 млн. грн., а у 2021 – 1 197 млн. грн.), що було спричинено видачею нових фінансових активів.

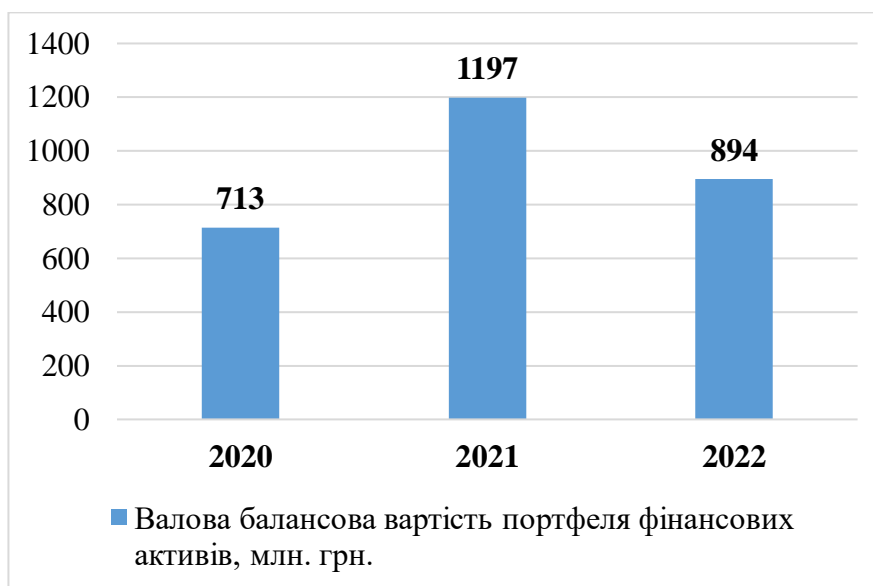

Рис. 2.2. Динаміка валової балансової вартості портфеля фінансових активів АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК», млн. грн.

Примітки: побудовано автором за даними фінансової установи

З 2022 року АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» було прийнято рішення у зв'язку з повномасштабною війною зменшити обсяг кредитного портфеля. Після 6 років активного зростання частки банку на ринку корпоративних кредитів (агровиробників) на кінець 2022 року, частка АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на ринку кредитування агровиробників зменшилася вдвічі (до 0,6 %), в порівнянні з початком 2022 року (1,2 %) [15].

У 2022 році кредитний портфель АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» зменшився на 367,7 млн. грн. на 31 % та дорівнює 806,7 мільйонів гривень (рис. 2.3).

Потрібно відмітити, що протягом 2021-2023 років в структурі кредитного портфеля АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» відбулися такі зміни:

- зменшилась частка кредитів (у гривневому еквіваленті) в активах на 11,39 п.п. (станом на 01.01.2021 року – 41,48 %, на 01.01.2023 року – 30,09 %);

– зменшилася частка валютних кредитів в кредитному портфелі (у гривневому еквіваленті) на 5,23 п.п. (станом на 01.01.2021 року – 9,56 %, 4,33 % на 01.01.2023 року – 4,33 %), що забезпечує зменшення впливу валютного ризику на кредитний портфель банку [12].

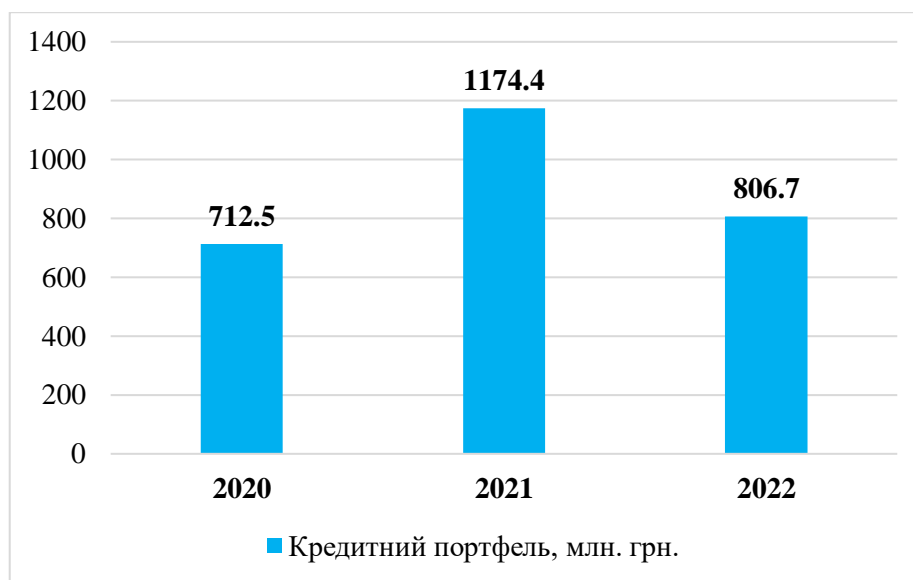

Рис. 2.3. Динаміка кредитного портфеля АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» у 2020-2022 рр., млн. грн.

Примітки: побудовано автором за даними фінансової установи

Відповідно до даних рейтингового агентства «Експерт-Рейтинг» станом на початок 2023 року 67,74 % активів АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» являють собою високоліквідні активи, що мають мінімальний рівень кредитного ризику, а саме: грошові кошти та їх еквіваленти – 1 712 млн. грн. (63,86 % активів) та ОВДП – 104,15 млн. грн. (3,88 % активів) [10], [12].

Протягом 2021-2023 років частка непрацюючих кредитів (NPL), які визначаються як сума кредитів фізичним особам п'ятого класу та кредити юридичним особам десятого класу, знаходяться в діапазоні від 1,00 % до 4,52 %. На початок 2023 року частка NPL в загальній кількості кредитів АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» становила лише 4,52 %, що в 8,9 рази менше за середнє значення частки NPL по усій банківській системі України [12].

Кредити та аванси банкам у АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» включають: рахунки в банках, що гарантіїні депозитами, кошти банків та резерви на покриття очікуваних кредитних збитків. Стосовно кредитів та авансів клієнтам, то вони оцінюються за показником амортизованої собівартості, оскільки інструменти мають характеристики, що містять лише виплату основної суми кредиту та відсотків за непогашеною основною сумою боргу.

Аналізуючи динаміку кредитів АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» (рис. 2.4) можна відмітити, що у 2022 році порівняно з 2021 роком кількість кредитів значно зменшилася: кредити банкам зменшилися на 28 млн. грн. або на 19 %, а кредити клієнтам зменшилися на 1 093 млн. грн. або на 93 %.

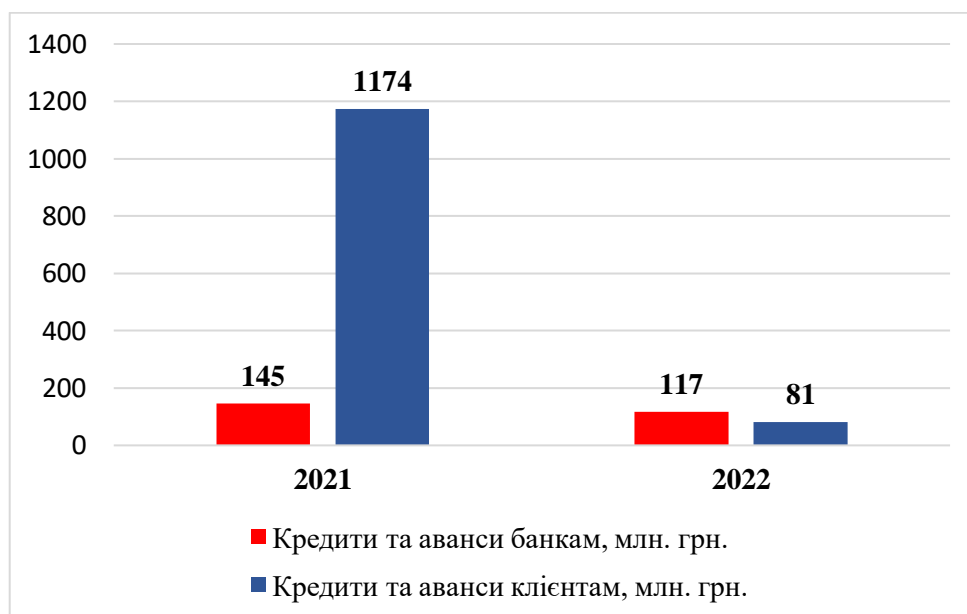

Рис. 2.4. Динаміка кредитів і авансів банкам та клієнтам АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» у 2021-2022 році, млн. грн.

Примітки: побудовано автором за даними фінансової установи

У 2022 році АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» активно здійснював розширення банківських послуг, особливу увагу було спрямовано на розширення послуг для фізичних осіб. Протягом року були видані перші платіжні картки та споживчі кредити банку.

Сьогодні кредитна діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» визначається такими стратегічними напрямками:

- проведення диверсифікації існуючого кредитного портфеля;
- формування нових банківських продуктів;
- забезпечення розвитку та поступового впровадження цифрових продуктів банку;
- удосконалення існуючої системи управління ризиками.

Потрібно також відмітити, що протягом 2022 року коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{вв}) АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» знаходився в межах 213,35-610,47 %, що перевищує встановлене граничне значення НБУ. На початок 2023 року LCR_{вв} перевищує в 5 разів встановлене граничне значення НБУ та становить 502,62 %. Протягом 2022 року коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR_{ів}) граничне значення знаходився в межах 148,96-919,84 % та також перевищував встановлене граничне значення НБУ. На початок 2023 року LCR_{ів} граничне значення становить 148,96 %, що перевищує в півтора рази встановлений граничний рівень НБУ [12].

За управління кредитними ризиками АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» відповідає Кредитний комітет, який формує кредитну політику, ідентифікує, оцінює та вимірює кредитні ризики.

Відповідальність за надання дозволу на проведення операцій з кредитним ризиком несуть такі колегіальні органи банку:

- Наглядова рада банку розглядає та затверджує кредитні операції розміром, який перевищує 10 % вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності банку;
- Правління банку розглядає та затверджує кредитні операції розміром до 10 % вартості активів за даними останньої річної фінансової звітності банку та делегує частину повноважень Кредитному комітету банку. Кредитні запити, які виходять за рамки повноважень Кредитного комітету, затверджуються Правлінням банку.

Резерви на покриття очікуваних кредитних збитків оцінюються на індивідуальній основі або колективній основі для кредитів, які мають подібні характеристики ризику. Резерви на покриття очікуваних кредитних збитків за кредитами клієнтів оцінюються на весь строк дії інструмента, якщо відбулося істотне збільшення кредитного ризику такого фінансового інструмента з моменту первісного визнання. Для всіх інших кредитів клієнтам резерви на покриття очікуваних кредитних збитків оцінюються в сумі, яка дорівнює очікуваним кредитним збиткам на період 12 місяців.

Беручи до уваги, що банк сконцентрований на кредитуванні клієнтів аграрного сектора з подібним профілем ризику, для цілей оцінки очікуваних кредитних збитків надані кредити визначаються банком як єдиний портфель зі спільними характеристиками ризику.

У 2022 році розмір резерву на покриття очікуваних кредитних ризиків збільшився, в порівнянні з 2021 роком, на 277,92 % (64,2 млн. грн.) та становив 87,3 млн. грн. (у 2021 році – 23,1 млн. грн.). Така значна зміна резервів пов'язана зі збільшенням ризиків у зв'язку з війною й видачею нових фінансових активів та прямо вплинула на збитковість банку у 2022 році [15], [14].

Отже, кредитна діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» характеризується досить вузьким колом позичальників, а саме, ними являються середні та малі агровиробники. Лише з 2022 року банк розпочав розробляти банківські продукти для залучення клієнтів – фізичних осіб. Враховуючи сучасний стан на ринку банківських послуг та економічну кризу в Україні, яка пов'язана з розгортанням повномасштабної війни в країні, кредитна діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» зазнала негативних змін, значно зменшилась частка кредитів банку. Розмір резерву на покриття очікуваних кредитних ризиків збільшився майже у 4 рази. Також потрібно відміти, що на саму ліквідність банку кризова ситуація в Україні не вплинула, оскільки АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» являється банком із 100 % іноземним капіталом.

2.2 Апробація методу оцінки кредитних ризиків на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»

У своїй повсякденній діяльності банки та фінансові установи стикаються з кількома ризиками, включаючи кредитний, процентний, ринковий, позабалансовий, технологічний та операційний, валютний ризик, ризик неплатоспроможності та ліквідності.

Ефективне управління ризиками має вирішальне значення для цих установ, що робить важливим своєчасне виявлення та пом'якшення ризиків за допомогою різних методів, таких як кредитний скоринг. Цей процес передбачає оцінку кредитних ризиків для прогнозування поведінки клієнтів щодо погашення кредитів, як правило, з використанням математичної моделі або статистики для оцінки таких факторів як історія погашення та непогашена заборгованість, частка непрацюючих кредитів банку чи інші чинники, які показують ризиковість кредитного портфелю окремого банку. Отримані дані дозволяють банкам і фінансовим установам приймати обґрунтовані рішення щодо кредитної політики та можливих змін умов кредитування.

Скоринг передбачає оцінку різних факторів для визначення загального ступеню ризиків банку. Кожному фактору надається різний рівень важливості та об'єднується для створення єдиного балу, який потім порівнюється з мінімальним порогом, встановленим банківською системою. Банки, чий бал перевищує цей поріг, вважаються такими, що мають достатній ступінь безризиковості.

Кредитний ризик оцінюється за допомогою систем скорингу, які використовують не більше 20 показників, включаючи такі фактори, як частка непрацюючих кредитів, ліквідність, рентабельність капіталу, тощо. Ці системи пропонують ряд переваг, наприклад, скорочений час обробки та менш суб'єктивне прийняття рішень. Однак, недоліком цього підходу є його залежність від історичних даних. Крім того, системи підрахунку балів вимагають

частих оновлень для врахування змін економічних і правових умов, а також нової інформації про банки.

Основою рейтингової системи CAMELS для комерційних банків є оцінка ризиків і визначення рейтингових оцінок за такими основними компонентами:

Капітал – Capital Adequacy (C) – оцінка розміру капіталу банку з точки зору його достатності для захисту інтересів вкладників і підтримки платоспроможності.

Активи – Asset Quality (A) – спроможність забезпечити повернення активів, вплив проблемних кредитів на загальний фінансовий стан банку.

Менеджмент і корпоративне управління – Management (M) – оцінка методів управління банком з точки зору принципів корпоративного управління, ефективності діяльності, методів управління та контролю.

Надходження – Earnings (E) – достатність доходів банку для перспективного розвитку та зростання.

Ліквідність – Liquidity (L) – здатність банку забезпечити своєчасне та повне виконання своїх зобов'язань.

Чутливість до ринкових ризиків – Sensitivity to Risk (S) – ступінь реагування банку на зміну ситуації на ринку [9].

За системою CAMELS банки оцінюють за п'ятибальною шкалою (згідно Положення НБУ про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS від 08.05.2002 № 171) [30]:

– «1» – сильна позиція. Вона демонструє сильну управлінську політику банку, його надійність та ефективність діяльності;

– «2» – задовільна позиція. Показує задовільну фінансову ситуацію в банку та достатній рівень управління ризиками;

– «3» – посередня позиція, наявність суттєвих недоліків;

– «4» – гранична позиція. За даною позицією банк має дуже багато проблемних моментів, і варто готуватись до запровадження санаційних заходів;

– «5» – незадовільна позиція. Банки, що мають рейтинг 5, потребують ретельного нагляду та відповідних санаційних процедур або запуску процедури ліквідації банку [9].

Розглянемо дані за 2020-2022 роки для визначення рейтингової оцінки АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» за цією процедурою та побудови моделі.

Якість активів визначаємо за наступними критеріями:

I (найвища) – немає ризику або ризик є мінімальним ($NPL < 20\%$);

II – помірний ризик ($NPL < 50\%$);

III – значний ризик ($NPL < 70\%$);

IV – високий ризик ($NPL < 100\%$);

V (найнижча) – реалізований ризик ($NPL = 100\%$).

Керуючись зазначеною методикою проведемо оцінку рейтингу банку за 2020 – 2022 рр.

Таблиця 2.2

Оцінка рейтингу АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» за 2020 – 2022 рр.

№	Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	Капітал (С)	1	1	1
2	Активи (А)	4	4	4
3	Менеджмент (М)	3	3	3
4	Прибутковість (Е)	3	2	2
5	Ліквідність (L)	1	1	1
6	Ризиковість (S)	2	2	2
	Сумарна оцінка	2	2	2

Примітки: розраховано автором за даними фінансової установи

Як бачимо з табл. 2.2, банк має сумарний рейтинг 2 протягом 3 досліджуваних років, тобто за даною методикою він не є в групі ризику.

Побудуємо модель залежності ризиковості діяльності банку від вищезазначених параметрів.

Врахуємо наступні параметри:

- частка непрацюючих кредитів,
- рентабельність капіталу;
- рентабельність активів;
- нормативи Н6, Н7, Н8, Н9, Н11, Н12 [31].

Таким чином, маємо 9 параметрів, за якими маємо обрати найбільш вагомі та побудувати економіко-математичну модель оцінки ризиків. Для цього скористаємось середніми даними цих параметрів АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» за 3 роки для розрахунку ризику (табл. 2.3) [7], [26].

Таблиця 2.3

Дані для побудови моделі на прикладі АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»
за 2020 – 2022 рр., у %

№	Показник	2020	2021	2022
1	Частка непрацюючих кредитів (x_1)	83,4%	78,4%	74,0%
2	Рентабельність капіталу (x_2)	65,69	169,95	69,66
3	Рентабельність активів (x_3)	24,46	104,01	63,48
4	Ліквідність (x_4)	97,74	100,41	92,92
5	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (H_7) (x_5)	6,26	16,64	9,62
6	Норматив великих кредитних ризиків (H_8) (x_6)	15,41	32,04	20,13
7	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (x_7)	0,19	0,43	0,16
8	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (H_{11}) (x_8)	0,06	0,06	0,06
9	Норматив загальної суми інвестування (H_{12}) (x_9)	0,07	0,07	0,07

Примітки: розраховано автором на основі опрацювання [26]

Для визначення параметрів, які доцільно включити до моделі, поведемо кореляційний аналіз показників, скориставшись функцією множинної кореляції (табл. 2.4) [7].

Таблиця 2.4

Кореляційний аналіз показників табл. 2.3

	Y	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	x ₇	x ₈	x ₉
Y	1									
x ₁	0,958809	1								
x ₂	0,215864	-0,07038	1							
x ₃	-0,25849	-0,52224	0,88744	1						
x ₄	0,806977	0,605981	0,750857	0,361916	1					
x ₅	-0,07153	-0,3519	0,958482	0,982029	0,53135	1				
x ₆	0,248548	-0,03683	0,999435	0,871453	0,772623	0,948361	1			
x ₇	0,345448	0,064654	0,990883	0,817249	0,832994	0,911326	0,99485	1		
x ₈	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	1	
x ₉	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	1

Примітки: розраховано автором за даними підприємства

Як бачимо, найбільш істотна залежність Y від параметрів «частка непрацюючих кредитів» ($R = 0,959$), «ліквідність» ($R = 0,807$), і відносний зв'язок наявний нормативом H_9 ($R = 0,995$), хоча і рівень зв'язку з Y невисокий, проте з іншими параметрами даний показник має високу кореляцію. Отже, ми обираємо ці 3 параметри для побудови моделі оцінки ризиків.

Для встановлення прогнозних значень рівня ризиковості діяльності банку та виявлення рівня взаємодії між факторами, які впливають на динаміку його зміни, необхідно використання емпіричної математичної моделі, яка дозволяє точно описати явища, що відбуваються в процесі формування прибутку підприємства. Множинна регресія є статистичним методом аналізу зв'язку між залежною змінною y і множиною змінних $(x_1, x_2, \dots, x_n)$, а також служить для вибору незалежних змінних у порядку їхньої значимості. Цей метод реалізує в найбільш простому варіанті структурну ідентифікацію, оскільки з деякої заданої множини регресивних залежностей вибирається єдина, яка найкраще відповідає прогнозованим даним.

Для побудови багатофакторної регресійної моделі потрібно:

1) Ідентифікувати змінні моделі:

Загальний вигляд економетричної моделі (2.1) [33]:

$$Y = N(X_1, X_2), \quad (2.1)$$

де N – рік;

Y – залежна змінна;

X_1 – частка непрацюючих кредитів (незалежна пояснювальна змінна);

X_2 – рентабельність капіталу (незалежна пояснювальна змінна) і так далі.

2) Специфікувати модель:

Специфікація моделі – це аналітична форма економетричної моделі на основі досліджуваних чинників. Вона складається з певного виду функції чи функцій, що використовуються для побудови моделей, має ймовірнісні характеристики, які притаманні стохастичним залишкам моделі [13].

Визначимо параметри моделі:

Y – залежна змінна, рейтингова оцінка банку, яка характеризує рівень ризику. Проведемо градацію оцінок: 1 – ризик нульовий, 2 – ризик до 20 %, 3 – ризик до 50 %, 4 – ризик до 75 %, 5 – ризик 100 %;

X_1 – частка непрацюючих кредитів, %;

X_2 – ліквідність, %;

X_3 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, %.

Модель будемо у вигляді лінійної регресії (2.2) [7]:

$$Y = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3. \quad (2.2)$$

3) Оцінити параметри моделі, використавши:

- оператор оцінювання методу найменших квадратів (МНК);
- стандартну функцію «Лінейн».

Оператор оцінювання параметрів моделі за МНК має вигляд (2.3) [33]:

$$A = (X'X)^{-1}X'Y. \quad (2.3)$$

Звідси випливає що:

$$a_0 = 0,94; a_1 = 0,14; a_2 = 0,063; a_3 = 0,001.$$

Вигляд економетричної моделі за МНК (2.4):

$$\hat{Y} = 0,94 + 0,14X_1 + 0,063X_2 + 0,001X_3. \quad (2.4)$$

Перевіримо дані, отримані за допомогою моделі:

$$Y(2020) = 0,94 + 0,14 * 83,4 + 0,063 * 97,74 + 0,001 * 0,19 = 18,77 \%;$$

$$Y(2021) = 0,94 + 0,14 * 78,4 + 0,063 * 100,41 + 0,001 * 0,43 = 18,24 \%;$$

$$Y(2022) = 0,94 + 0,14 * 74,0 + 0,063 * 92,92 + 0,001 * 0,16 = 17,15 \%.$$

Отже, отримані значення задовольняють умову безризиковості.
Будуємо кореляційну матрицю (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Матриця кореляції

	Y	x ₁	x ₂	x ₃
Y	1			
x ₁	0,970935	1		
x ₂	0,971153	0,961797	1	
x ₃	0,941303	0,918186	0,929151	1

Примітки: розраховано автором.

Тобто, найбільш тісний зв'язок є між Y та x₁ і x₂. З x₃ зв'язок менш вагомий.

4) Визначимо матрицю коваріацій, стандартні похибки та надамо інтервальну оцінку параметрам моделі.

Знаходимо $\hat{Y}$ за формулою (2.4).

Знаходимо суми у стовпчиках. Y фактичне має дорівнювати $\hat{Y}$ розрахункове.

Знаходимо залишки $u = Y - \hat{Y}$, $n - m$ та квадрати залишків $\hat{u}^2$ за формулами (2.5), (2.6) [33].

Залишки u:

$$\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y})^2 = \sum u^2 \quad (2.5)$$

$n - m$:

$$\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y})^2}{n - m} = \frac{\sum u^2}{n - m} = \sigma_u^2 \quad (2.6)$$

де n – кількість спостережень;

m – кількість змінних у моделі.

Обчислюємо дисперсію похибки з урахуванням числа ступенів свободи (2.7) [33].

$$Du = \frac{\sum \hat{u}^2}{n-m} \quad (2.7)$$

Дисперсія без урахування числа ступенів свободи (2.8).

$$Du1 = \frac{\sum \hat{u}^2}{n} \quad (2.8)$$

Стандартне відхилення похибки від дисперсії з урахуванням ступенів свободи Su – корінь квадратний з Du :

$$Su = 1,7125;$$

$$Du = 2,9325;$$

$$Du1 = 2,3460.$$

Будуємо коваріаційну матрицю (табл. 2.6) [33].

Таблиця 2.6

Матриця коваріації

	a_0	a_1	a_2	a_3
a_0	54,2901	-0,1710	0,9527	-0,6154
a_1	-0,1710	0,0132	-0,0166	-0,0027
a_2	0,9527	-0,0166	0,0379	-0,0080
a_3	-0,6154	-0,0027	-0,0080	0,0094

Примітки: 1) розраховано автором; 2) a_0, a_1, a_2, a_3 – оцінки параметрів моделі.

У головній діагоналі матриці коваріації знаходяться дисперсії оцінок параметрів моделі.

Знайдемо стандартизовану похибку S_{aj} [17]:

$$a_0 = 7,358;$$

$$a_1 = 0,115;$$

$$a_2 = 0,195;$$

$$a_3 = 0,097;$$

a_0 – нестійка оцінка параметрів, тобто статистично незначуща.

5) Оцінити достовірність моделей, використавши:

– коефіцієнти детермінації і кореляції;

– критерій Фішера (F-критерій).

Будуємо статистику в MS Excel і отримуємо оцінку даних [7]:

$$M(u) = 0;$$

R^2 – коефіцієнт детермінації (2.9).

$$R^2 = \frac{Dy - Du}{Dy}. \quad (2.9)$$

Далі шукаємо дисперсії по y :

Dy – дисперсія з урахуванням числа ступенів свободи (2.10).

$$Dy = \frac{\text{sum}(y_i - y_{\text{сер}})^2}{n-1}. \quad (2.10)$$

$$Dy = 74,62;$$

Dy_1 – дисперсія без урахування числа ступенів свободи (2.11).

$$Dy = \frac{\text{sum}(y_i - y_{\text{сер}})^2}{n}, \quad (2.11)$$

$$Dy_1 = 70,89;$$

Dregr – дисперсія регресії для F-критерію (2.12).

$$Dy = \frac{\text{sum}(y^i - y_{\text{сер}})^2}{m-1}. \quad (2.12)$$

$$D_{\text{regr}} = 456,96;$$

$$R^2 = 0,96.$$

Це вказує на високий рівень достовірності. Коефіцієнт детермінації з урахуванням числа ступенів свободи показує, що на 96 % варіація у визначається варіацією x. А лише 3 % – інші фактори.

$R = R^{2*0,5}$ – коефіцієнт кореляції;

$$R = 0,98.$$

Коефіцієнт кореляції показує дуже високий рівень взаємозалежності.

Залежність між x та y дуже висока.

F-критерій розраховується від оцінки статистичної значущості економетричної моделі в цілому (2.13) [16].

$$F = \frac{\sigma_x^2}{\sigma_y^2} \quad (2.13)$$

Також висунемо дві гіпотези:

– H_0 – економетрична модель статистично недостовірна;

– H_1 – економетрична модель статистично достовірна.

$F_{\text{факт.}} > F_{\text{табл.}}$ – гіпотеза H_1 ;

$F_{\text{факт.}} < F_{\text{табл.}}$ – гіпотеза H_0 ;

$F_{\text{факт.}} = D_{\text{regr}} / D_u = 155,83$.

Ступінь свободи 1 = $m - 1 = 3$.

Ступінь свободи 2 = $n - m = 16$.

$F_{\text{табл.}} = 3,2388$.

F табл. менше, ніж F факт., що означає, економетрична модель статистично достовірна в цілому.

Тобто, приймаємо гіпотезу H_1 .

Для апробації моделі проведемо оцінку ступеню ризику для АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» станом на 2022 рік:

X_1 – частка непрацюючих кредитів у % = 4,52 %.

X_2 – ліквідність, % = 148,96 %.

X_3 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями пов'язаними з банком особами у % = 0,16 %.

$Y(2022) = 0,94 + 0,14 * 4,52 + 0,063 * 148,96 + 0,001 * 0,16 = 10,95$ %.

Отже, оскільки значення показника належить до діапазону [0;20] – ризик є нульовим.

2.3 Аналіз результатів оцінки кредитних ризиків та рекомендації щодо удосконалення процесу управління

Розглянемо, яким чином прогнозування кредитної активності з врахуванням ризиковості впливає на ефективність кредитної діяльності банку та ризиковість в цілому. Розрахунок ризику в розмірі до 20 % дозволяє проводити додаткове кредитування у розмірі 20 % від суми активів.

Опишемо порядок розрахунку та оцінки параметрів трьох умовних кредитних портфелів, що складаються з п'яти видів кредитів. Портфелі умовних кредитів складатимуться з наступних окремих компонентів:

- портфель один – рівні частки кожного з п'яти компонентів;
- портфель два – з поточною структурою кредитного портфеля та прогнозом на 2023 рік;
- портфель три – 40 % кредитів з найменшим ризиком на момент і 15 % в інших проектах.

Розглянемо управління ризику при формуванні портфелю з 5 видів кредитів:

- Торговельні кредити;
- Іпотечні кредити (вторинний ринок);
- Іпотечні кредити (первинний ринок);
- Кредити на розширення виробництва;
- Інші кредити.

На 2023 рік прогнозується витратити на кредити сумою 1933,22 млн. грн.

Розглянемо варіанти розподілу цієї суми за вищевказаними параметрами:

Таблиця 2.7

Портфель № 1

Види кредитування	Частка	Кредитна ставка, %	Сума виданих кредитів, млн. грн.	Коефіцієнт ризику α	Дохідність, млн. грн.	Чиста дохідність, %
Торговельні кредити	20%	16,99%	386,64	0,60	39,41	10,19
Іпотечні кредити (вторинний ринок)	20%	13,49%	386,64	0,70	36,51	9,44
Іпотечні кредити (первинний ринок)	20%	14,99%	386,64	0,55	31,88	8,24
Кредити на розширення виробництва	20%	14,7%	386,64	0,50	28,42	7,35
Інші кредити	20%	9,99%	386,64	0,65	25,11	6,49
РАЗОМ			1933,22		161,33	8,35

Примітки: розраховано автором.

Як бачимо з табл. 2.7, середня дохідність портфелю з рівними долями кожного виду з урахуванням ризику складе 8,35 %, що хоч і більше середньої ставки у 8 %, але є досить низькою дохідністю, тому доцільно обрати іншу структуру кредитного портфелю з метою збільшення дохідності (табл. 2.8).

Порівняно з попереднім портфелем, даний варіант має дещо вищу дохідність, що свідчить про те, що прогнозована структура кредитного портфелю є кращою, ніж розподіл коштів у рівних частках по видах кредитів.

Таблиця 2.8

Портфель № 2

Види кредитування	Частка	Кредитна ставка, %	Сума виданих кредитів, млн. грн.	Коефіцієнт ризику α	Дохідність, млн. грн.	Чиста дохідність, %
Торговельні кредити	30,75%	16,99%	594,47	0,60	60,60	10,19
Іпотечні кредити (вторинний ринок)	14,22%	13,49%	274,90	0,70	25,96	9,44
Іпотечні кредити (первинний ринок)	31,05%	14,99%	600,26	0,55	49,49	8,24
Кредити на розширення виробництва	19,60%	14,7%	378,91	0,50	27,85	7,35
Інші кредити	4,38%	9,99%	84,68	0,65	5,50	6,49
РАЗОМ			1933,22		169,40	8,76

Примітки: розраховано автором.

Проте, існують інші варіанти формування кредитного портфелю, що можуть змінити підсумкову дохідність кредитної діяльності з врахуванням ризику (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Портфель № 3

Види кредитування	Частка	Кредитна ставка, %	Сума виданих кредитів, млн. грн.	Коефіцієнт ризику α	Дохідність, млн. грн.	Чиста дохідність, %
1	2	3	4	5	6	7
Торговельні кредити	40,00%	16,99%	773,29	0,60	78,83	10,19

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6	7
Іпотечні кредити (вторинний ринок)	15,00%	13,49%	289,98	0,70	27,38	9,44
Іпотечні кредити (первинний ринок)	15,00%	14,99%	289,98	0,55	23,91	8,24
Кредити на розширення виробництва	15,00%	14,70%	289,98	0,50	21,31	7,35
Інші кредити	15,00%	9,99%	289,98	0,65	18,83	6,49
РАЗОМ			1933,22	0,6	170,26	8,81

Примітки: розраховано автором.

Даний портфель має вищу від попередніх двох дохідність, тому наочно бачимо, що прогнозування з різними параметрами дозволяє отримати різну структуру з різною дохідністю.

Зведемо отримані результати в таблицю та, з врахуванням ризику, оберемо оптимальний портфель (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Розрахунок оптимального портфелю

Види кредитування	Портфель					
	1		2		3	
1	2	3	4	5	6	7
Торговельні кредити	Очікувана сума доходу, млн. грн.	Очікувана дохідність портфелю, %	Очікувана сума доходу, млн. грн.	Очікувана дохідність портфелю, %	Очікувана сума доходу, млн. грн.	Очікувана дохідність портфелю, %
Іпотечні кредити (вторинний ринок)	39,41	10,19	60,60	10,19	78,83	10,19
Іпотечні кредити (первинний ринок)	36,51	9,44	25,96	9,44	27,38	9,44

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7
Кредити на розширення виробництва	31,88	8,24	49,49	8,24	23,91	8,24
Інші кредити	28,42	7,35	27,85	7,35	21,31	7,35
Торговельні кредити	25,11	6,49	5,50	6,49	18,83	6,49
РАЗОМ	161,33	8,35	169,40	8,76	170,26	8,81

Примітки: розраховано автором.

Як бачимо, третій портфель є оптимальним, оскільки його прибутковість на основі ризику є найвищою, тобто є більш прибутковою, ніж прогнозує лінійний тренд.

Для перевірки ефективності отриманого портфелю розрахуємо оптимальний портфель за зазначених умов за Г. Марковіцем і порівняємо його з портфелем № 3 [35].

Запишемо формули у матричній формі (2.14), (2.15) [25]:

$$\sigma_p^2 = X^T * V * X, \quad (2.14)$$

$$R_p = R^T * X, \quad (2.15)$$

де V – коваріаційна матриця (розмірністю N);

R – матриця очікуваних доходностей цінних паперів (матриця-стовпчик);

X – матриця часток цінних паперів у портфелі (матриця-стовпчик).

Якщо припустити, що кожен із 5 видів кредитів займає в портфелі рівну частку (тобто $X_1 = X_2 = \dots = X_5 = 1/5 = 0,20$), то отримаємо 0,01682.

Маємо:

$$R_p = 41,71/5 = 8,35 \%;$$

Коваріаційна матриця V має вигляд (табл.2.11):

Таблиця 2.11

Коваріаційна матриця V

	Ряд 1	Ряд 2	Ряд 3	Ряд 4	Ряд 5
Ряд 1	0,26103				
Ряд 2	0,238058	0,217107			
Ряд 3	0,201301	0,183585	0,15524		
Ряд 4	0,174041	0,158724	0,134217	0,116041	
Ряд 5	0,147699	0,1347	0,113902	0,098477	0,083572

Примітки: розраховано автором.

Середньоквадратичне відхилення:

$$\sigma_p^2 = X^T * V * X = 0,16;$$

$$\sigma_p = \sqrt{0,16} = 0,4.$$

Будуємо оптимальний портфель за Г. Марковіцем ($\sigma_p = \min$) при $R_p = 8,35\%$ за допомогою функції «Пошук рішення» в MS Excel. Отриманий портфель наведений у табл. 2.12 [25].

Таблиця 2.12

Характеристика оптимального портфелю за Г. Марковіцем

Показник	Оптимальний портфель за Марковіцем, %	Очікувана дохідність портфелю, %
Споживчі кредити	38,2	8,42
Іпотечні кредити (вторинний ринок)	11,6	7,54
Іпотечні кредити (первинний ринок)	14,4	8,51
Автокредити	18,0	9,01
Інші кредити	17,8	7,56
РАЗОМ	100	8,37

Отже, отримали прибутковість у розмірі 8,37 %, що більше, ніж у портфелю № 1, але нижче, ніж у портфелю № 3. При цьому рівень ризиковості портфелю № 3 дорівнює 0,6, а оптимального портфелю за Марковіцем – 0,59. Тобто портфель № 3 є оптимальними, оскільки прибутковість, без врахування ризику, в портфелі

№ 3 дорівнює 14,68 %, а в портфелі за Марковіцем – 14,17 %, рівень ризиковості є майже однаковим.

Таким чином, прогнозування з використанням різноманітних методів дозволяє визначити не тільки заплановані обсяги кредитних вимог, а й напрями їх найбільш ефективного розподілу. Економічна ефективність цього рішення буде:

$E = (8,81 - 8,76)\% * 1933,22 = 0,967$ млн. грн. – різниця між прибутковістю за лінійним прогнозом, прибутковістю з урахуванням ризиків і розподілом по найменш ризикованим проектам.

Таким чином, застосування методики прогнозування кредитного портфеля дозволить отримати додаткову прибутковість майже на 1 млн грн.

Отже, за допомогою методів математичної статистики та моделювання можна побудувати рівняння залежності кожного з показників діяльності банківської системи від одного чи декількох (в нашому випадку до 5) макроекономічних показників, і, за допомогою отриманих рівнянь, оцінити вплив кожного з показників чи спрогнозувати значення індикатора банківського стану в залежності від відомого значення макроекономічних складових. Така можливість дозволяє будувати модель стану банківської системи і від більшої кількості показників, чим більше макроекономічних показників буде враховано, тим точніший буде результуючий показник стану банківської системи України, проте дана модель характеризує систему в цілому і не розповсюджується на окремі банки. На основі зазначеної методології визначення впливу можна так само побудувати рівняння залежності показників окремого банку від макроекономічних показників та інших чинників, тому дана методологія дозволяє визначати складні залежності на різних рівнях банківської системи [24].

Таким чином, існує зв'язок між окремими макроекономічними показниками та ефективністю функціонування банківської системи, проте тільки ВВП має безпосередній вплив на більшість з досліджуваних показників, інші макроекономічні показники мають опосередкований вплив на ті чи інші показники банківської діяльності, тому не можна стверджувати про їх вагомість

для результативності банківської системи в цілому, і доцільно досліджувати такий вплив в розрізі окремих банків [24].

Оскільки побудована нами в попередньому підрозділі модель використовує як один з чинників частку непрацюючих кредитів, можна модифікувати модель, додавши в неї замість фактичного значення NPL (частка непрацюючих кредитів) залежність частки непрацюючих кредитів від рівня ВВП, і, таким чином, розширити модель не тільки на внутрішні ризики, а й на зовнішні.

В підрозділі 2.2 розроблено модель виду:

$$\hat{Y} = 0,94 + 0,14X_1 + 0,063X_2 + 0,001X_3,$$

де X_1 – частка непрацюючих кредитів, %;

X_2 – ліквідність, %;

X_3 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, %.

Введемо рівняння залежності частки непрацюючих кредитів від макроекономічних чинників. Для спрощення уявлення візьмемо залежність тільки від ВВП і проаналізуємо, як зміниться наша модель з таким параметром.

Скористаємось рівнянням (2.16):

$$x_1 = 23,2z_1 - 4,273. \quad (2.16)$$

Тоді модель матиме вигляд:

$$\hat{Y} = 0,342 + 3,248X_1 + 0,063X_2 + 0,001X_3,$$

де X_1 – ВВП, млрд. грн.;

X_2 – ліквідність, %

X_3 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, %

Перевіримо дані, отримані за допомогою моделі:

$$Y(2020) = 0,342 + 3,248*3,56 + 0,063*97,74 + 0,001*0,19 = 18,06 \%$$

$$Y(2021) = 0,342 + 3,248*3,97 + 0,063*100,41 + 0,001*0,43 = 19,56 \%$$

$$Y(2022) = 0,342 + 3,248*4,19 + 0,063*92,92 + 0,001*0,16 = 19,80 \%$$

Як бачимо, за цією моделлю рівень ризику за 2020 рік майже не змінився, а в 2021-2022 роках дещо зріс, хоча і залишився в межах допустимого значення до 20 %. Проте, дана модель більш точно відображує ризиковість банківської діяльності з врахуванням стану економіки.

Отримавши прогнозні дані, АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» має підвищити контроль за непрацюючими кредитами, і це також можна здійснити за допомогою сучасних ІТ-технологій, досліджуючи щоденно динаміку вчасності платежів по кредитних договорах, проводячи оцінку надійності позичальника і ризику неплатежів на основі даних про повноту та регулярність погашення поточних зобов'язань, а також виводити звітність за непрацюючими кредитами та сформованими під них резервами, щоб знизити ризик непогашення кредитів. Для зниження кількості ризикових операцій можна також впровадити моніторинг фінансово-економічного стану позичальника в реальному часі на основі його звітних даних, що подаються до органів ДФС, попередивши кризу неплатежів і стимулювавши дострокове погашення кредитів за умови виявлення ризикованості подальшого кредитування [24].

Таким чином, чим більше різноманітних чинників враховує модель, тим більш точно вона може спрогнозувати ризиковість.

Вважаємо, що стратегічна, тактична та оперативна діяльність банку має базуватися на плануванні адаптації, особливостями якої є:

- постійний моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів середовища з точки зору своєчасного реагування на їх зміни з метою адаптації планів до мінливого середовища банку;

- необмежений час планування (з можливістю перенесення змін);
- систематичний збір та обробка інформації.

Розробка загальної стратегії та тактики банку тісно пов'язана з плануванням та формуванням кредитної політики, що пов'язано із зростанням значення кредитної політики в діяльності всього банку.

Для проведення адаптивного планування діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» та формування кредитної політики необхідно розробити зручну та ефективну систему факторів впливу на його діяльність. У табл. 2.13 представлено підхід до систематизації факторів, що впливають на кредитну політику.

Таблиця 2.13

Фактори формування кредитної політики АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»

Група факторів	Сутність аналізу	Джерела інформації	Методи аналізу
1	2	3	4
Макросередовище	Аналіз динаміки макроекономічних показників; дослідження політичної ситуації в країні; аналіз законодавчої бази (сутність, особливості, зміни)	ЗМІ, статистичні збірники, законодавчі документи	Порівняльний аналіз, регресійний аналіз, факторний аналіз, метод експертного прогнозування
Конкуренти	Визначення основних конкурентів, їх позицій на ринку; відслідковування стратегій конкурентів; аналіз продуктової лінійки банків-конкурентів	Результати маркетингових досліджень, ЗМІ	Конкурентний аналіз, метод експертного прогнозування
Потенційна клієнтська база	Аналіз рентабельності підприємств; визначення рівня доходів населення; дослідження рентабельності галузей та визначення їх перспективності	Результати Маркетингових досліджень, ЗМІ	Метод експертного прогнозування, метод нейронних мереж
Існуюча клієнтська база	Дослідження існуючої клієнтської бази; виявлення бажань та очікувань існуючих клієнтів; здійснення сегментації клієнтської бази; поточна оцінка кредитоспроможності позичальників	Результати маркетингових досліджень, звіти клієнтів, внутрішні документи	Анкетування, опитування, розрахунок коефіцієнтів задоволення клієнтів

Продовження табл. 2.13

1	2	3	4
Інші стейкхолдери	Відслідковування діяльності партнерів банку, оцінка перспектив подальшого співробітництва; визначення рівня впізнаваності банку; оцінка внутрішнього стану банку	Управлінська звітність банку	Порівняльний аналіз, метод експертного прогнозування

Примітки: побудовано автором на основі даних фінансової установи

Як видно з табл. 2.13, виділено п'ять груп факторів, які дозволяють повноцінно проаналізувати всі аспекти, які можуть вплинути на кредитну політику банку.

Важливість поділу факторів на групи полягає в специфічності їх аналізу. Можна зробити висновок, що метод SWOT-аналізу, який використовується переважною більшістю банків, не відповідає вимогам адаптивного планування, що вимагає гнучкості та динаміки розрахунків. Метод SWOT-аналізу також не дозволяє проаналізувати всі виявлені фактори. Враховуючи вищевикладене, для АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» доцільніше використовувати окремі методи аналізу для кожної групи факторів. Банк отримає основу для планування діяльності та формування кредитної політики.

Після визначення цілей банку на ринку банківського кредиту та вивчення основ формування кредитної політики необхідно перейти безпосередньо до процесу її розробки. Перш за все, необхідно визначити склад організаційно-інформаційних засобів. Запропонована система формування кредитної політики передбачає створення ефективної команди відділів і співробітників, узгодження якої повинно забезпечувати швидке реагування на зміну значення факторів. Така ситуація викликає необхідність запровадження в штаб-квартирі відділу кредитної політики на рівні стратегічного управління. Цей відділ має бути безпосередньо підзвітним загальним зборам акціонерів та підконтрольний правлінню банку. Ключовою метою створення цього відділу є покладення на нього функції формування кредитної політики банку.

У структурі цього відділу доцільно виділити сектор ринкового аналізу, на який буде покладено функції аналізу зовнішніх факторів кредитної політики. З метою забезпечення повної інформації про фактори формування кредитної політики та контролю за їх змінами, відділ тісно співпрацюватиме з підрозділами банку.

Функціонування кредитної політики забезпечується підрозділами банку на всіх трьох рівнях управління. На стратегічному рівні, формування адаптивної кредитної політики забезпечується загальними зборами акціонерів, правлінням банку та відділом кредитної політики, які мають тісно співпрацювати з метою вироблення цілей банку та кредитної політики, з урахуванням ринкових умов та для формування остаточної версії документа.

Тактичний рівень управління представлений сектором аналізу ринку, відділом маркетингу, кредитним комітетом, службою ризик-менеджменту. Ці відділи аналізують усі виявлені групи факторів та подають свої висновки та пропозиції до відділу розробки кредитної політики та безпосередньо правлінню банку.

Відповідальні підрозділи на тактичному рівні отримують значний обсяг інформації для аналізу безпосередньо від відділів, які можуть на постійній основі відстежувати зміни ринкової кон'юнктури в регіонах.

Систему звітності слід удосконалювати в рамках діяльності підрозділів, відповідальних за процес формування кредитної політики. До інформаційного забезпечення процесу формування кредитної політики доцільно включити низку звітів, що дозволить швидко та ефективно реагувати на зміну факторів (табл. 2.14).

Отримана кредитна політика (табл.2.14) має бути результатом обробки поданих звітів.

Залежно від обраної політики та інструментів її реалізації, в системі необхідно ввести ряд ключових показників, критичні значення яких свідчили б про необхідність змін у конкретному аспекті кредитної політики.

Таблиця 2.14

Система звітності щодо формування кредитної політики банку

АТ«АГРОПРОСПЕРІС БАНК»

Сутність звіту	Періодичність подання	Напрямок подання
Звіти, що подаються відділеннями банку		
Оцінка фінансового стану позичальника юридичної особи	Щоквартально	Кредитний комітет
Оцінка фінансового стану позичальника фізичної особи	Щорічно	Кредитний комітет
Результати опитування існуючих клієнтів	Щомісячно	Відділ маркетингу
Аналіз ринку регіону	Щоквартально	Сектор ринкового аналізу
Результати роботи з партнерами	Щотижня	Відділ маркетингу
Клієнтопоток відділення та його джерела	Щоденно	Відділ маркетингу
Звіти, що подаються відділом маркетингу банку		
Аналіз впізнаваності бренду	Щомісячно	Департамент з розробки кредитної політики
Аналіз продуктової лінійки банків-конкурентів	Щомісячно	
Аналіз діяльності конкурентів	Щомісячно	
Зведений звіт з опитування клієнтів	Щомісячно	
Звіти, що подаються сектором ринкового аналізу банку		
Повний аналіз макросередовища	Щомісячно	Правління банку
Дослідження перспективності галузей економіки	Щоквартально	
Аналіз діяльності перспективних клієнтів	Щомісячно	Правління, Департамент з розробки кредитної політики

Примітки: побудовано автором на основі опрацювання [27]

Впровадження цих показників у діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» стане можливим завдяки впровадженню програмного забезпечення типу SAS «Pro Analyzer», яке дозволяє відстежувати звіти, знаходити критичні відхилення, вказувати на них та пропонувати шляхи вирішення проблеми.

Завдяки систематичній звітності та аналізу, процес коригування цілей кредитної політики та банку загалом є безперервним, що дозволяє йому

адаптуватися до будь-яких стресових подій у банківському секторі. Контроль за своєчасністю подання звітності покладено на службу внутрішнього аудиту.

Тому, запропонована концепція кредитної політики передбачає створення ефективної команди функціональних підрозділів в АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК», злагодженість якої має забезпечувати швидке реагування на чинники, що змінюються. Така ситуація викликає необхідність запровадження відділу кредитної політики в штабі на стратегічному рівні уряду. Ключовою метою створення цього відділу є покладення на нього функції повноцінного формування кредитної політики банку. У структурі цього відділу необхідно виділити сектор ринкового аналізу, на який буде покладено функції аналізу зовнішніх факторів кредитної політики.

З метою забезпечення повної інформації про чинники формування кредитної політики та контролю за їх змінами відділ тісно співпрацює з іншими підрозділами банку на основі систематичної звітності.

В результаті створюється кредитна політика, адаптованість якої забезпечується оперативним контролем за її реалізацією на основі визначення критичних значень факторів, що сигналізують про можливі зміни ринкової кон'юнктури, і, на основі яких, здійснюється коригування цілей та інструментів кредитної політики АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК».

З метою мінімізації кредитного ризику, використовується широкий арсенал методів, зокрема формальні, напівофіційні та неформальні процедури оцінки кредитного ризику. Отже, використання методів економіко-математичного моделювання поточної діяльності банку з метою прогнозування ризику в залежності від ряду критеріїв і вибору відповідних ступеню ризику обсягу та структури кредитів, а також розробка критеріїв формування кредитно-депозитного портфелю на основі мінімізації ризику дозволять АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» значно збільшити прибутки від діяльності на банківському ринку України.

Висновки до розділу 2

Кредитна діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» характеризується досить вузьким колом позичальників, а саме, ними являються середні та малі агровиробники. Враховуючи сучасний стан на ринку банківських послуг та економічну кризу в Україні, яка пов'язана з розгортанням повномасштабної війни в країні, кредитна діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» зазнала негативних змін з початку 2022 року, значно зменшилась частка кредитів банку. У зв'язку зі збільшенням зовнішніх ризиків значно зріс розмір резерву на покриття очікуваних кредитних ризиків.

Скорингова модель оцінки кредитних ризиків АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» показала, що ризик банку є нульовим.

Проаналізувавши зовнішні кредитні ризики банку 2020-2022 рр. дійдено до висновку, що кредитний ризик досліджуваного банку зберігався протягом цього часу у межах норми, хоча в в період з 2021 по 2022 роки було невелике зростання.

Для покращення процесу управління кредитними ризиками АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» запропоновано створити ефективну команду функціональних підрозділів для швидкого реагування на чинники, що змінюються. Стратегічна, тактична та оперативна діяльність банку має базуватися на плануванні адаптації, яка передбачає постійний моніторинг зовнішніх і внутрішніх факторів, а також збір та обробку інформації в мінливому фінансовому середовищі. АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» необхідно розробити зручну та ефективну систему факторів впливу на його діяльність й удосконалити систему звітності, завдяки якій процес коригування цілей кредитної політики та банку стане безперервним.

ВИСНОВКИ

Фінансові структури активно шукають можливості та шляхи зменшення кредитного ризику, запроваджують набутий світовий досвід з управління ризиками.

Кредитний ризик є найбільшим із ризиків у банківській діяльності, тому багато в забезпеченні якості кредитного портфеля і кредитного процесу залежить від рівня організації управління кредитними ризиками. Управління кредитним ризиком являє сукупність взаємопов'язаних між собою значень (дохідність, ризиковість, ліквідність), пропорційність яких дозволяє визначити найбільш оптимальні стратегії діяльності банку на кредитному ринку.

Методи оцінки кредитного ризику необхідні для обчислення ризикованості кредитного портфелю та ризикованості його структурних складових, а також варіантів мінімізації цих ризиків. Правильний підхід до оцінки ризиків дозволяє уникнути багатьох негативних факторів, таких як неповернення кредитів або дефолт, що дозволяє зберегти значну частину прибутку.

З метою виявлення особливостей оцінки кредитного ризику фінансових установ було здійснено аналіз кредитної діяльності АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» за 2020-2022 рр. Загалом банк гарно захищений від кредитних ризиків, адже має 100 % іноземного капіталу, а 67,74 % активів являють собою високоліквідні активи. Частка NPL в загальній кількості кредитів АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» становить лише 4,52 %, що в рази менше за середнє значення частки NPL по усій банківській системі України.

Проте, у 2022 році діяльність банку була збиткова, сума збитку становила 62,7 млн. грн. Такий результат пов'язаний перш за все зі збільшенням резервів на покриття очікуваних кредитних ризиків на 277,92 %, внаслідок видачі нових фінансових активів та війною в Україні. Власний капітал банку також зменшився на 18 %, в порівнянні з 2021 роком.

Враховуючи, що діяльність АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» в першу чергу спрямована на обслуговування юридичних осіб агропромислового сектору, зменшення кількості діючих аграріїв на сході та півдні України в кінці 2022 року та великої кількості невиконаних кредитів призвело до зменшення частки банку на ринку кредитування агровиробників до 0,6 %, в порівнянні з початком 2022 року (1,2 %). Кредитний портфель АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» зменшився на 31 %, а в його структурі відбулись такі зміни як: зменшення частки кредитів на 30,09 %; зменшення частки валютних кредитів на 4,33 %.

Проведений аналіз засвідчує, що кредитний ризик суттєво впливає на вибір фінансової стратегії банків. Зовнішні та внутрішні чинники змушують кардинально змінювати кредитну політику в залежності від загроз, саме тому якісна оцінка ризиків стає першочерговим завданням. Потрібно постійно вдосконалювати підходи до оцінки кредитних ризиків враховуючи як національний так і міжнародний досвід.

Одним з найбільш ефективних методів оцінки кредитних ризиків на практиці являється скоринговий метод. Цей метод базується на використанні статистичних моделей та алгоритмів, що дозволяють оцінити ймовірність відмови в погашенні кредиту клієнтом. Він дозволяє автоматизувати процес оцінки, знижує суб'єктивність рішень та сприяє швидкому прийняттю обґрунтованих рішень щодо кредитування.

Оцінка кредитного ризику АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» за допомогою економетричної моделі скорингового методу в 2022 році показала 10,95 %, отже, він має нульовий ризик щодо внутрішніх ризиків через малу частку NPL в загальній кількості кредитів банку. Розширивши модель до впливу зовнішніх чинників, замінивши значення фактичного NPL на залежність частки непрацюючих кредитів від рівня ВВП, оцінка кредитного ризику також показала гарний результат, а саме 19,80 %. Можна стверджувати, що АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» має гарну захищеність від внутрішніх та зовнішніх ризиків, і хоч зовнішні ризики більші майже у два рази, вони все одно входять до допустимих меж у 20 %.

Незважаючи на це, процес управління кредитним ризиком АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» все ще потребує вдосконалення. Можливим нововведенням може бути зосередження діяльності банку на плануванні адаптації, маючи на увазі постійний моніторинг зовнішніх і внутрішніх чинників, які можуть впливати на його стан, що дозволяє передбачати більшість загроз і миттєво на них реагувати. Така ефективність досягається розробкою продуманої системи факторів впливу на діяльність банку, вдосконаленням системи звітності та впровадженням сучасних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Credit Risk / Wallstreetmojo Team. URL: <https://www.wallstreetmojo.com/credit-risk/> (дата зверення: 25.05.2023).

2. Principles for the Management of Credit Risk: Consultative paper issued by the Basel Committee on Banking Supervision. Basel, 1999. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs54.pdf> (дата зверення: 24.00.2023).

3. Бегаль І. Скоринг майбутнього: Як українські фінансові компанії визначають надійність клієнтів, і які технології допоможуть покращити результат. *PaySpaceMagazine*. 2023. URL: <https://psm7.com/uk/kreditovanie/skoring-majbutnogo-yak-ukra%D1%97nski-finansovi-kompani%D1%97-viznachayut-nadijnist-kliyentiv-i-yaki-texnologii%D1%97-dopomozhut-pokrashhiti-rezultat.html> (дата зверення: 28.05.2023).

4. Бондарчук М. К., Алексеев І. В., Кльоба Л. Г. Банківська система : навч. посіб. Львів : Ліга-Прес, 2017. 246 с.

5. Віблій П. І., Жарчинська А. Ю. Дослідження кредитних ризиків та методи їх оцінювання // Менеджмент та підприємництво в Україні, 2019. С. 8-13. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/2_0446/viblyi.pdf (дата зверення: 27.05.2023).

6. Волик Н. Г. Скоринг як експертний метод оцінювання кредитного ризику комерційного банку при споживчому кредитуванні. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. №1 (3). С. 40-44.

7. Волкова В. В., Волкова Н. І. Напрямки оптимізації структури кредитних ресурсів банків в умовах нестійкого економічного середовища // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер. : Економічні науки. 2013. № 4. С. 130-141.

8. Гаркуша Ю. О., Сполітак Є. Г. Удосконалення процесу оцінки кредитного ризику в Україні // Гроші, фінанси і кредит. 2017. Вип. 13. С. 280-285.

9. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності. *StudentBooks* : веб-сайт. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/315/54/1/4/> (дата зверення: 02.06.2023).

10. Дані рейтингового агентства «Експерт-Рейтинг». *Експерт-Рейтинг* : веб-сайт. URL: http://www.expert-rating.com/rating-list_reiting-list/ (дата зверення: 30.05.2023).

11. Дзюблюк О. В., Прийдун Л. М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку : монографія. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2015. 295 с.

12. Довгостроковий кредитний рейтинг Акціонерного товариства «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» за 22.02.2023. URL: <https://ap-bank.com/documents/download/1722> (дата зверення: 30.05.2023).

13. Єршоміна М. О. Економетрика : консп. лекц. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 40 с.

14. Звіт про управління та фінансову звітність за 2021 рік АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК». URL: <https://ap-bank.com/documents/download/1772> (дата зверення: 31.05.2023).

15. Звіт про управління та фінансову звітність за 2022 рік АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК». URL: <https://ap-bank.com/documents/download/1772> (дата зверення: 31.05.2023).

16. І кореляції. F-критерій Фішера. Дисперсійний аналіз. *ni.biz.ua* : веб-сайт. URL: http://ni.biz.ua/18/18_2/18_2344_i-korrelyatsii-F-kriteriy-fishera-dispersionniy-analiz.html (дата зверення: 04.06.2023).

17. Коваріаційна матриця оцінок параметрів моделі. *StudFiles* : веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/2401086/page:5/> (дата зверення: 03.06.2023).

18. Криклій О. А., Маслак Н. Г. Управління кредитним ризиком банку : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 86 с.

19. Лункіна Т. І., Вельховацька К. О. Використання скоринг моделі при управлінні ризиками споживчого кредитування. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3792> (дата зверення: 29.05.2023).

20. Матеріали офіційного сайту АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК». URL: <https://ap-bank.com> (дата зверення: 30.06.2023).
21. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» схвалено Постановою Правління НБУ від 15 бер. 2004 року. № 104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04#Text> (дата зверення: 26.05.2023).
22. Мовчанюк О. А. Кредитний скоринг як метод оцінки кредитного ризику. Київ : ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», 2008. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/18759/402-413.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата зверення: 28.05.2023).
23. Мороз Н. В. Селецька Т. О. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 7. С. 272-278.
24. Московка Д. В. Застосування сучасних ІТ технологій для контролю ризикових операцій в банківській діяльності. *Наука Онлайн* : веб-сайт. URL: <https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2021/11/Moskovka.pdf> (дата зверення: 05.06.2023).
25. Олійник В. М., Фролов С. М., Лещенко Ю. І. Деякі аспекти оптимізації портфеля фінансових інструментів. *Marketing and Management of Innovations*. 2012. № 1. URL: https://armgpublishing.com/wp-content/uploads/mmi/volume-3-issue-1/mmi2012_1_140_147.pdf (дата зверення: 05.06.2023).
26. Офіційний сайт Державної служби статистики України. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата зверення: 05.06.2023).
27. Офіційний сайт Національного банку України. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: <http://www.bank.gov.ua>. (дата зверення: 06.06.2023).
28. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями зі змінами внесеними Постановою Національного банку України № 252 від 28 груд. 2022. 2016. №351.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата зверення: 28.05.2023).

29. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах затверджене Постановою Правління НБУ від 11 черв. 2018 року. № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата зверення: 25.05.2023).

30. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS зі змінами внесеними Постановою Правління НБУ № 558 від 17 груд. 2003. 2002. № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02#Text> (дата зверення: 02.06.2023).

31. Постанова про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні зі змінами внесеними Постановою Національного банку України № 290 від 12 серп. 2005. 2001. № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата зверення: 24.05.2023).

32. Просович О. П., Процак К. В. Ідентифікація кредитного ризику комерційних банків. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/mar/9657/iloverpdfcom-88-96.pdf> (дата зверення: 26.05.2023).

33. Руська Р. В. Економетрика : навч. посіб. Тернопіль : Тайп, 2012. 224 с.

34. Танасієнко В. П., Ларіонова К. Л. Удосконалення систематизації видів та чинників кредитного ризику / В. П. Танасієнко, К. Л. Ларіонова // Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених, 2022. С. 59-62.

35. Хадарцев О. В. Портфельні теорії управління фінансовими інвестиціями : навч. посіб. Полтава : ПолтНТУ, 2018. 94 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансовий стан АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на
31.12 2021 рікЗвіт про фінансовий стан
станом на 31 грудня 2021 року
(у тисячах гривень)

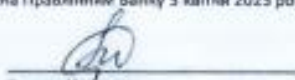
	Примітки	31 грудня 2021 року	31 грудня 2020 року	1 січня 2020 року
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	566,155	826,930	506,699
Кредити та аванси банкам	7	144,556	2,101	1,184
Кредити та аванси клієнтам	8, 37	1,174,376	712,505	559,499
Інвестиції в цінні папери	9	176,142	138,899	18,390
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	7,234	5,234	2,529
Основні засоби	11	17,792	14,905	13,246
Активи з права користування	12	26,357	11,199	15,931
Поточні податкові активи		329	329	329
Відстрочені податкові активи		-	1,985	2,183
Інші фінансові активи	30	43	15	354
Інші нефінансові активи	13	5,371	3,455	2,500
	14			
ЗАГАЛЬНА СУМА АКТИВІВ		2,218,355	1,717,557	1,122,844
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Кошти банків	15	237,789	80,000	90,154
Кошти клієнтів	16, 37	1,187,561	905,612	457,509
Інші залучені кошти	18	340,175	314,345	157,992
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		62	105	-
Забезпечення винагород працівникам		8,290	-	7,579
Відстрочені податкові зобов'язання		444	-	-
Орендні зобов'язання	19	26,824	10,685	15,591
Інші фінансові зобов'язання	20	9,798	7,404	4,969
Інші нефінансові зобов'язання	21	2,226	2,278	1,309
Субординований борг	17, 37	54,637	56,632	47,441
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		1,867,806	1,377,061	782,944
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	22	310,000	310,000	310,000
Нерозподілений прибуток		30,698	20,675	21,345
Резерви та інші фонди банку		9,851	9,821	8,555
ЗАГАЛЬНА СУМА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		350,549	340,496	339,900
УСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		2,218,355	1,717,557	1,122,844

Фінансова звітність, складена на сторінках 7-91, погоджена Правлінням 1 листопада 2022 року.

Сергій Шереметин
Голова ПравлінняТамара Ульянова
Головний бухгалтер

Примітки, що додаються, є складовою частиною фінансової звітності.

Звіт про фінансовий стан АТ «АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на 31.12 2022 року

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»			
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2022 року (у тисячах гривень)			
	Примітки	31 грудня 2022 року	31 грудня 2021 року
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	5	1 598 905	666 155
Кредити та аванси банкам	6	116 771	144 556
Кредити та аванси клієнтам	7, 36	806 662	1 174 376
Інвестиції в цінні папери	8	104 151	176 142
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	9	5 872	7 234
Осередні засоби	10	15 725	17 792
Активи з права користування	11	25 930	26 357
Поточні податкові активи		329	329
Відстрочені податкові активи	29	2 130	-
Інші фінансові активи	12	1 099	43
Інші нефінансові активи	13	3 564	5 371
ЗАГАЛЬНА СУМА АКТИВІВ		2 681 138	2 218 355
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	14	200 000	237 789
Кошти клієнтів	15, 36	1 808 433	1 187 561
Інші залучені кошти	17	268 494	340 175
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		21	62
Забезпечення винагород працівникам		1 354	8 290
Відстрочені податкові зобов'язання		-	444
Орендні зобов'язання	18	34 093	26 824
Інші фінансові зобов'язання	19	5 423	9 798
Інші нефінансові зобов'язання	20	2 208	2 226
Субординований борг	16, 36	73 245	54 637
ЗАГАЛЬНА СУМА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		2 393 271	1 867 806
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	21	310 000	310 000
Нерозподілений прибуток		(32 487)	30 698
Резерви та інші фонди банку		10 354	9 851
ЗАГАЛЬНА СУМА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		287 867	350 549
УСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		2 681 138	2 218 355
Фінансова звітність, складена на сторінках 7-81, була затверджена Правлінням Банку 3 квітня 2023 року.			
 Сергій Щепанський, Голова Правління		 Тамара Ульянова, Головний бухгалтер	
Примітки, які додаються, становлять невід'ємну частину цієї фінансової звітності.			

Додаток В

**Звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток АТ
«АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на 31.12 2021 року**

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»

Звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток
за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року
(у тисячах гривень)

	Примітки	2021	2020
Процентні доходи	23, 37	200,501	169,454
Процентні витрати	24, 37	(85,015)	(87,760)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)		115,486	81,694
Комісійні доходи	25, 37	37,364	29,848
Комісійні витрати		(1,831)	(1,651)
Чистий комісійний дохід (Чисті комісійні витрати)		35,533	28,197
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		7,837	4,052
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(1,586)	3,933
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9		(2,669)	(4,020)
Витрати на виплати працівникам	27, 37	(86,414)	(67,604)
Амортизаційні витрати	28	(19,071)	(18,326)
Інші адміністративні та операційні витрати	29, 37	(37,601)	(28,414)
Інші прибутки (збитки)	26, 37	967	1,282
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		12,482	794
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	30	(2,429)	(198)
Прибуток (збиток)		10,053	596
Базовий прибуток (збиток) на акцію, що належить власникам банку	22	0.032	0.002

Фінансова звітність, складена за сторінками 7-91, погоджена Правлінням 1 листопада 2022 року.

Сергій Шеванський
Голова Правління

Тамара Уляшова
Головний бухгалтер

Примітки, що додаються, є складовою частиною фінансової звітності.

**Звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток АТ
«АГРОПРОСПЕРІС БАНК» на 31.12 2022 року**

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «АГРОПРОСПЕРІС БАНК»

Звіт про сукупний дохід, прибуток або збиток
за рік, який закінчився 31 грудня 2022 року
(у тисячах гривень)

	Примітки	2022	2021
Процентні доходи	22, 36	243 567	200 501
Процентні витрати	23, 36	(135 627)	(85 015)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)		107 940	115 486
Комісійні доходи	24, 36	24 401	37 364
Комісійні витрати		(1 353)	(1 831)
Чистий комісійний дохід (Чисті комісійні витрати)		23 048	35 533
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		8 931	7 837
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		3 178	(1 586)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	30	(69 307)	(2 669)
Витрати на виплати працівникам	26, 36	(82 837)	(86 414)
Амортизаційні витрати	27	(20 021)	(19 071)
Інші адміністративні та операційні витрати	28, 36	(40 755)	(37 601)
Інші прибутки (збитки)	25, 36	4 567	967
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		(65 256)	12 482
Доходи від повернення податку (витрати на сплату податку)	29	2 574	(2 429)
Прибуток (збиток)		(62 682)	10 053
Базовий прибуток (збиток) на акцію, що належить власникам Банку	21	(0,202)	0,032

Фінансова звітність, викладена на сторінках 7-8), була затверджена Правлінням Банку 3 квітня 2023 року.

Сергій Шенандюк
Голова Правління

Тамара Уляжова,
Головний бухгалтер

Примітки, які додаються, становлять невід'ємну частину цієї фінансової звітності.